Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 51 (1753) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 17 ТНЕЖНЯ 1989 г. ЦАНА 250 зл.

З даследчыкам культурных сувязяў беларусаў з заходнімі і паўднёвымі славянамі Львом Мірачыцкім я сустрэўся ў Інстытуце сацыялістычных краін Польскай Акадэміі Навук, куды ён прыязджаў з Мінска па справах супрацоўніцтва з польскімі калегамі. Мне ж захацелася пагутарыць з ім пра кніжныя навіны, якія, спадзяюся, цікавяць і чытачоў „Нівы".

ЛЕЎ МІРАЧЫЦКІ: „ШЛЯХАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ..."

Ю. Туронак: Шаноўны Лёўка, сардэчна вітаю Вас у Варшаве. Хачу пачуць пра найбольш адметныя з'явы ў галіне славістыкі на Бацькаўшчыне.

Л. Мірачыцкі: Перш за ўсё, у сувязі з 500-годдзем з дня нараджэння Францішка Скарыны слыннага беларускага і ўсходнеславянскага першадрукара, мысліцеля-асветніка і гуманіста, вучонага і пісьменніка эпохі Адраджэння, якое шырока плануецца адзначаць у наступным годзе, я назваў бы энцыклапедычны даведнік „Скарына і яго час" і кнігу гісторыка і літаратара Аляксея Каўкі „Тут мой народ: Францішак Скарына і беларуская літаратура XVI — пачатку XX ст.ст." Пра скарынінскі даведнік ужо выказваліся навукоўцы і журналісты ў друку, таму на ім спыняцца не буду. Кніга ж Аляксея Каўкі „Тут мой народ" нядаўна выйшла ў свет. Лічу, што пра яе трэба сказаць добрае слова, якога яна заслугоўвае. Гэта вельмі змястоўная праца, чытаецца з вялікай цікавасцю. Асоба Скарыны захапіла аўтара як з'ява айчыннай гісторыі, чые высокія гуманістычныя ідэі асвятлялі шлях Бацькаўшчыне і люду паспалітаму спрыялі пашырэнню асветы, заміласванню да роднай мовы, якая павінна жыць вечна, як і сам народ, выхоўваць пачуцці дабрыні і хараства, узбагачаць духоўна кожнае новае пакаленне.

Каштоўнасць кнігі і ў тым што ў ёй з улікам дарэвалюцыйных даследаванняў, найноўшых дасягненняў савецкага і замежнага славяназнаўства, а часта і палемізуючы з славістычным аўтарытэтамі, паказана эпоха Скарыны. Глыбока прасочваецца значэнне скарынаўскай ідэі служэння Бацькаўшчыне на перадавыя колы інтэлігенцыі краю, ягоны прыклад асветніка-

(Працяг на стар. 4)

ПЕРШАЯ „СУСТРЭЧА З БЕЛАРУСКАЙ ПЕСНЯЙ"

Цікавую думку падказаў нашаму беларускаму руху Беластоцкі гарадскі аддзел Таварыства. Актывісты выступілі з прапановай рабіць рэгулярныя канцэрты розных нашых самадзейных калектываў у Галоўным праўленні на вул. Варшаўскай у Беластоку, назваўшы гэтыя канцэрты „Сустрэчы з беларускай песняй.

Першы такі канцэрт адбыўся 24 лістапада. Быў гэта не толькі вечар беларускай песні, але агляд мастацкай працы Беластоцкага аддзела. Выступілі — беластоцкі хор, яго салісты, удзельнікі музычнага дзіцячага гуртка, а таксама зусім новы маладзёжны гурт сучаснай музыкі.

Беластоцкі вялікі хор, яго жаночая і мужчынская групы, яго салісты — гэта ўжо вельмі спелы сур'ёзны калектыў. Вядзе яго ўжо доўгія гады Сцяпан Копа. І яго супольная з калектывам праца дае цудоўныя вынікі. Харысты беластоцкія — гэта ўжо амаль прафесіяналы, і ў пастаноўцы галасоў, і ў захоўванні на сцэне. Міла і прыемна было іх слухаць, на іх глядзець. Багата сярод харыстаў і салістаў. Каб усіх назваць іх — трэба было б пералічыць амаль палову хору. Памятаюць нашыя чытачы напэўна і Любу Гаўрылюк, і Юрку Налівайку, і дуэтныя групы Юркі Налівайкі з Сцяпанам Копам, Любы Гаўрылюк з Зінай Арцішэўскай ці з Верай Белай. Вельмі прыгожа спявалі ў дуэце Лідзія Янчук з Раісай Тынявіцкай. Вельмі сумная іх песня пра маці, што не дачакалася ча-

(Працяг на стар. 7)

Дуэт: Лідзія Янчук і Раіса Тынявіцкая ў сумнай песні пра маці, у якой чатыры сыны не вярнуліся з вайны.

НЕДАКОНЧАНАЯ ПРАМОВА

Стэнаграма выступлення пасла Яўгена Чыквіна на пасяджэнні Сейма 16 лістапада 1989 г.

Пані маршалак! Высокая Палата!

Прадстаўлены сёння Высокай Палаце праект змены закона аб сацыяльным фондзе вёскі — гэта выкананне чарговых вырашэнняў „круглага стала", можна сказаць, выкупленне чарговага вэксаля гістарычнага кантракта.

Прапанаваныя ў законе змены, якія вынікаюць з абаснаванага на прынцыпах плюралізму новага юрыдычнага стану, не выклікаюць рознагалосся ці засцярог. Могуць яны толькі ў будучага даследчыка гісторыі нашага парламента выклікаць зацікаўленне фактам, што вядзецца ўжо чацвёрты раз дыскусія над спосабамі выкарыстоўвання цэнтральнага фонду, на якім да гэтай пары не сабрана ні залатоўкі.

У матывацыі прапанаваных у законе змен знайшлася канстатацыя, што павелічэнне цэнтральнага сацыяльнага фонду вынікае з неабходнасці, цытую, „больш поўнага заспакаення патрэб сельскагаспадарча слабейшых гмін", гмін, якія ў іншых урадавых дакументах зграбна названы праблемнымі гмінамі.

Факт, што я балаціраваўся і быў выбраны паслом з акругі, дзе амаль усе гміны — гэта гміны праблемныя, прымушае мяне звярнуць увагу Высокай Палаты, а перш за ўсё ўраду, на праблему ўсходняй Беласточчыны.

Высокі Сейм!

Ёсць у Польшчы невялікі рэгіён, разам 20 гмін паўднёва-ўсходняй Беласточчыны, дзе кампактна пражывае беларускае і ўкраінскае насельніцтва, якое ад тысячы гадоў вызнае праваслаўную веру. Іменна тут, на Падляшшы, маем прыклад шматвяковага суіснавання культур каталіцкага захаду і праваслаўнага ўсходу, прыклад, які так зачароўвае навукоўцаў, паэтаў і пісьменнікаў. Гэты рэгіён, у параўнанні да мінуўшых стагоддзяў, з'ўляецца ўсходнімі крэсамі ў маштабе мікра, да якіх з такой пашанай адносяцца многія палякі. Можна сказаць, што

(Працяг на стар. 2)

НЕДАКОНЧАНАЯ ПРАМОВА

(Працяг са стар. 1)

і ў маштабе мікра трэба мераць праблемы, з якімі сёння змагаюцца беларусы на Беласточчыне. Справа аднак у тым, што не толькі мова, культура і веравызнанне насельніцтва, пражываючага ў гэтым рэгіёне, адрознівае яго ад рэшты краіны. Адрозніваюць яго таксама, на жаль, з'явы, якія людзей, для якіх тая зямля з'яўляецца іх маленькай айчынай, напаўняюць агромнай турботай. Тыя з'явы — гэта, перш за ўсё, загасанне прадукцыйнай актыўнасці гэтай тэрыторыі, гэта паўсюднае перадаванне сялянамі зямлі ў Дзяржаўны зямельны фонд.

Калі ў 1976—1987 гады ў маштабе краіны аддадзена ў гэты фонд 6,5 прац. агульнага арэалу ўгоддзяў, то ў 11 гмінах усходняй Беласточчыны гэты паказчык склаў звыш 30 прац. Што здарылася, што беларускі селянін пакідае масава сваю вотчыну, той кавалак зямлі, на якім наперакор усім супярэчнасцям трываў стагоддзямі?

Прычын гэтага стану многа, але самая важная — гэта ўзрост дыспрапорцыі ў развіцці рэгіёна ў параўнанні з рэштай краіны, ці нават з другой, заходняй часткай ваяводства.

Гістарычна сфармаваны падзел на бедны ўсход і адносна багаты захад не толькі не заціраецца, але паглыбляецца. Загадна-адміністрацыйная сістэма, якая дзейнічала ў нас дзесяцігоддзямі, лімітаваны цэнтральна раздзел матэрыялаў, трактараў, сельскагаспадарчых машын спрыялі таму, што аснашчэнне сельскай гаспадаркі трывалымі сродкамі прадукцыі ў паўночна-ўсходніх ваяводствах дасягала толькі 60 прац. у адносінах да ваяводстваў, найлепш аснашчоных.

Яшчэ большую разнароднасць у паасобных рэгіёнах краіны паказвае аснашчэнне і прымяненне абаротных сродкаў. Маштаб карысці, дасягнутай сялянамі ў паасобных рэгіёнах, быў і ёсць прапарцыянальны да маштаба пакупак датаваных сродкаў прадукцыі. Напрыклад, у 1985 г. сяляне Беластоцкага ваяводства праз пакупку ўгнаенняў, кармоў і сродкаў аховы раслін атрымалі „шляхам ускоснай датацыі“ 2,7 тыс. зл. на гектар, калі ў сярэднім у краіне — 4,1 тыс. зл., а ў Познанскім ваяводстве — 6,6 тыс. зл.

Такім чынам, за кошт запозненых рэгіёнаў былі дадзены прывілеі адносна багатай сельскай гаспадарцы пераважна ў заходняй частцы краіны. Такая палітыка не была спецыяльнасцю толькі цэнтральных улад. З вялікім заангажаваннем выконвалі яе ўлады Беластоцкага ваяводства. Вынік гэтага — выразныя дыспрапорцыі паміж усходнімі і заходнімі гмінамі ваяводства па ўзроўню тэхнічнай і сацыяльнай інфраструктуры, стане механізацыі, выдатках на меліярацыю і водаправоды.

З распрацовак Цэнтра навуковых даследаванняў у Беластоку вынікае, што, напрыклад, у 1985 г. надзел датаваных жа штучных угнаенняў на ўсходнія гміны склаў 69 кг на гектар, а ў заходняй — 97. Да водаправодаў было тут падключана 7,9 прац. гаспадарак, у заходняй частцы — 18 прац., а ў краіне — 32 прац. Дарог з цвёрдай паверхняй было 7,1 км на 100 кв. км., а ў заходняй частцы — 43. Яшчэ сёння да 70 вёсак у 13 гмінах на т.зв. усходняй сцяне ў асенне-зімовы перыяд не можа даехаць хуткая дапамога. На 10 тысяч жыхароў прыпадае тут толькі 11 лекараў. Дадам толькі яшчэ, што сяляне зусім не найменшай гміны Орля, з якой вываджуся, у гэтым годзе змаглі купіць 3700 кв. метраў шыферу, што дазволіла накрыць тры большыя клуні, 780 т цэменту і 2000 кг бляхі.

Сучаснасць у гэтую гміну ўвайшла ў выглядзе 10 маразілак, 12 тэлевізараў і 12 аўтаматычных пральных машын. Такія былі даставы. Не бракавала толькі водкі, на якую патрачана 550 мільёнаў. Выдаткі на культуру, разам з зарплатамі, у гэты час склалі суму 13,5 мільёна злотых.

Ці ў такой сітуацыі можна здзіўляцца таму, што на гэтай тэрыторыі наглядаецца гаспадарчы застой, што загасае прадукцыйная актыўнасць? Ужо сёння там сапраўдная дэмаграфічная катастрофа. Калі вясковае насельніцтва ў краіне ў 1970—1986 гады паменшылася на 3,6 прац., дык у палове ўсходняй Беласточчыны паказчык гэты перавысіў 30 прац. На 100 мужчын ва ўзросце 20—29 год выпадае тут у сярэднім 57 маладых жанчын.

Нягледзячы на такую сітуацыю, абцяжарванне падаткамі гэтага насельніцтва было і ёсць такое ж самае, а часам і большае, чым тых суайчыннікаў, якія гаспадараць у лепшых умовах і на лепшых землях.

Складанасць і важнасць праблемаў паласы ўсходніх зямель выходзіць далёка па-за эканамічныя аспекты. Існуе таксама важнае і часта вырашаючае пытанне адносін большасці грамадства да людзей, якія з увагі на нацыянальнасць або веравызнанне належаць да т.зв. меншасці.

Высокая Палата!

У польскай дзяржаве ад стагоддзяў пражываюць прадстаўнікі розных рэлігій і розных нацыянальнасцяў. Кожная з гэтых груп унясла і ўносіць у нашае супольнае жыццё каштоўныя культурныя і грамадзянскія вартасці. Да гэтых, годных пашаны вартасцей, як талерантнасць, рэлігійная свабода, пашана для чужой культуры і традыцыі, адклікаемся і сёння. Ці аднак тыя вартасці ўвойдуць назаўсёды ў практыку грамадскага жыцця? Створаная Сеймам Камісія нацыянальных і этнічных меншасцяў, якая галоўнай мэтай прызнала прапанаваць Высокай Палаце праекты законаў аб нацыянальных меншасцях, дазваляе мець надзею, што так і будзе.

Ад імя праваслаўнай грамадскасці выказваю таксама надзею, што змены ў працы Управы па справах веравызнанняў, якая існуе да гэтага часу, не спыняць дзейнасці створанай з прадстаўнікоў ураду і Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы камісіі для выпрацоўкі праекта закона аб адносінах дзяржавы да Праваслаўнай царквы ў Польшчы. Завяршэнне прац камісіі, з увагі на рэпрэсійныя юрыдычныя нормы з 1938 года, якія да сёння абавязваюць Праваслаўную царкву, будзе для гэтай грамадскасці праблемай выключнай важнасці.

Нацыянальнае і рэлігійнае адрозненне дало пазітыўныя эфекты ў мінулым, узбагачаючы агульнанацыянальную культуру **(адзіночныя воплескі, спыняючыя выказванне).** Прашу Высокую Палату прысвяціць яшчэ хвіліну ўвагі, таму што мінаючы час можа ўчыніць нашыя дыскусіі беспрадметнымі. У найбліжэйшы час не будзе тэмы, пры якой мог бы я прадставіць праблему меншасці.

Віцэ-маршалак Тэрэса Дабялінская-Элішэўская:

— Прабачце, але канчайма дыскусію. Ці пан пасол мае яшчэ многае выказаць?

Пасол Яўген Чыквін: — Яшчэ некалькі сказаў.

Віцэ-маршалак: — Калі ласка, некалькі сказаў.

Пасол: — Хачу сказаць, што было б вялікай стратай для культуры, калі б тэрыторыі з такой рознаснай культурай канчаткова абязлюднелі.

Мае выбаршчыкі часта мяне пытаюць, якая будзе палітыка новага ўрада ў адносінах да паласы ўсходніх зямель. Існуе боязь, што крызісная сітуацыя краіны будзе прымушаць урад даваць прэферэнцыі развіцця для найбольш эфектыўных галін, грамадскіх праслоек і тэрыторый, што на абязлюднелыя землі ўсходняй Беласточчыны будуць зноў накіроўвацца асаднікі, якіх мясцовае насельніцтва называе каланістамі, для якіх, як і ў 70-тыя гады, знойдуцца крэдыты, машыны і будаўнічыя матэрыялы, значыць, усё тое, чаго безвынікова шукае мясцовае насельніцтва.

Ужо сёння з прычыны недахопу сродкаў на заканчэнне школы ў адной з гмін можна купіць 500 гектараў зямлі, значыць, малую вёску, за 20 мільёнаў зл., за цану краёвай аўтамашыны.

Пане прэм'ер-міністр, гэта не вы і не кіруемы вамі ўрад нясе адказнасць за сітуацыю, якая склалася на т.зв. усходняй сцяне. Аднак у сваім экспазе вы сказалі, што хочаце быць прэм'ер-міністрам усіх грамадзян. Ад імя ўсіх жыхароў той жа ўсходняй сцяны прашу ўрад неадкладна прыняць меры дзеля спынення міграцыйных працэсаў, дзеля стварэння гэтаму насельніцтву годных, падобных, як у іншых частках краіны, жыццёвых умоў. І справа тут не ў стварэнні якіх-колечы прывілеяў, а ў звароце няслушна сцягнутых або наогул не атрыманых карысцяў сялянамі гэтага рэгіёна. Факт, што гэтыя землі ў большасці заселены беларусамі і ўкраінцамі, дазваляе прапанаваць абмежаванне магчымасці куплі зямлі для юрыдычных суб'ектаў з-па-за гэтага рэгіёна, да часу выкарыстання ўсіх спосабаў актывізаваць мясцовае насельніцтва **(воплескі, якія прымусілі пасла адмовіцца прадаўжаць выказванні).**

Віцэ-маршалак: — Дзякую пану паслу.

Пасол: — Вельмі дзякую. Прашу прабачэння, Высокі Сейм, за тое, што заняў вашу ўвагу праблемамі асяроддзя, інтарэсы якога я прадстаўляю, а якія вам здаліся нявартымі, каб выслухаць. Дзякую.

ЗАКАНЧЭННЕ НЕДАКОНЧАНАЙ ПРАМОВЫ: — З гэтай высокай трыбуны я неаднойчы звяртаўся да Сейма папярэдняга склікання, а таксама да папярэдніх урадаў, указваючы на сітуацыю насельніцтва ўсходняй Беласточчыны. Як дагэтуль — безвынікова.

Адзін з артыкулаў „Газеты Выборчай“, прысвечаны беларусам у Польшчы, меў загаловак: „З-пад молата ПАРП пад серп „Салідарнасці“. Веру, што новы ўрад у мностве трудных спраў, якія прыдзецца яму вырашаць, знойдзе час, каб прыйсці з дапамогай беларусам і ўкраінцам, пражываючым у нашым супольным доме, і ўчыніць гэты загаловак неабгрунтаваным.

У СЕЙМАВАЙ КАМІСІІ

23 лістапада 1989 г. на пасяджэнні сеймавай Камісіі нацыянальных і этнічных меншасцяў разглядалася справа фінансавай сітуацыі нацыянальных таварыстваў і іх прэсавых органаў. Прадстаўнік урада віцэ-міністр культуры і мастацтва Стэфан Старчэўскі паінфармаваў паслоў аб тым, што, пачынаючы ад студзеня 1990 г., усе грамадскія арганізацыі, у тым ліку і нацыянальныя таварыствы, не будуць атрымоўваць датацый з дзяржаўнага бюджэту на сваю дзейнасць. Міністэрства культуры і мастацтва будзе ўдзяляць фінансавую дапамогу толькі на акрэсленыя мэты, напрыклад, на фестывалі, канцэрты, выданні.

Паслы-члены Камісіі не раздзялілі погляд прадстаўніка ўраду. Раптоўнае ўстрыманне датацый давяло б да ліквідацыі таварыстваў і закрыцця нацыянальных часопісаў. У адрозненні ад соцень розных грамадска-культурных арганізацый, якія дзейнічаюць у нашай краіне, нацыянальныя таварыствы з'яўляюцца адзінымі арганізатарамі асветнага і культурнага жыцця ў меншасных асяроддзях, і спыненне іх дзейнасці адбылося б з вялікай шкодай для гэтых грамадскасцяў. Таварыствам трэба стварыць магчымасць і даць час арганізаваць эканамічную базу для сваёй дзейнасці.

Камісія сфармулявала ў адрас ураду пастулат, у якім прапануе таварыствам і іх часопісам прызначыць фінансавыя сродкі з дзяржаўнага бюджэту на 1990 год.

(л)

НА МЯЖЫ

БЕЛАРУСКАЯ ПАРТЫЯ

ЧАСТКА VII

Калі ў перыяд Кастрычніцкай рэвалюцыі і польска-савецкай вайны вырашаўся лёс Беларусі і беларусаў, праціўнікі самастойнай беларускай дзяржаўнасці спасылаліся на палітычную няспеласць беларусаў, іх культурную і моўную залежнасць. Між іншым, такіх поглядаў прытрымліваўся ў рэвалюцыйным лагеры Мяснікоў, а ў польскім — Пілсудскі. Мяснікоў лічыў, што не трэба ўтвараць Беларускую Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку. Пілсудскі, прынамсі пачаткова, прызнаваў неабходнасць стварэння незалежнай Літвы і Украіны. Такога права не даваў беларусам. Лічыў, што беларусы настолькі недаразвітыя нацыянальна і палітычна, што ў ніякім выпадку не дараслі да незалежнай дзяржаўнасці. Трэба сказаць, што погляды Пілсудскага на Беларусь былі падобныя да поглядаў Бісмарка на Польшчу. Бісмарк гаварыў, што калі хтосьці хоча знішчыць палякаў, павінен даць ім незалежнасць.

Ці погляды Пілсудскага на Беларусь былі цалкам пазбаўлены сэнсу? Не былі. Справа ў тым, што ў Беларусі 1917 года, хоць і існавалі ўжо палітычныя арганізацыі, усё ж нацыянальная свядомасць была невысокая, а ахоп грамадства палітычнымі партыямі слабы. Праўда, у 1917 і 1918 гадах наступілі вельмі важныя праявы палітычнага жыцця (першы агульнабеларускі кангрэс, утварэнне БНР), але, нягледзячы на гэта, палітычнае беларускае жыццё ў параўнанні з рускім, польскім ці літоўскім было анемічнае.

Якія фактары акрэсліваюць якасць і вартасць палітычнага жыцця паасобных грамадстваў? Гэта дзейнасць партый або стыхійны, масавы сацыяльны ці нацыянальны рух, які раней ці пазней давядзе да іх узнікнення. Існаванне шматлікіх партый, поўная магчымасць свабоднай іх дзейнасці, свабодныя спрэчкі паміж імі, свабодны іх доступ да ўсяго грамадства і перш за ўсё да чалавечых сэрцаў могуць прычыніцца да поўнага палітычнага росквіту беларусаў. Зразумела, што адносіцца гэта да ўсіх беларусаў, незалежна ад таго, дзе яны жывуць і ў якіх шматлікіх групах.

Перамога ідэі — адна партыя для ўсіх беларусаў у Польшчы — не толькі не павядзе нас наперад, але адвядзе назад. На многія гады застанемся ў запечку свету і Еўропы, станемся не паўнапраўнымі членамі еўрапейскай грамадскасці, але карлікамі, якія ніколі не пабачаць сонца з-па-за плячэй дарослых і вялікіх.

Свет хуткімі крокамі ідзе наперад і ў ніякім выпадку не будзе чакаць на беларусаў. Так

(Працяг на стар. 5)

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

ІМПРЭСІ З „АТРАСІНАЎ'89"

Я не з'яўляюся адпаведнай асобай, каб даць аб'ектыўны вобраз сёлетніх атрасінаў у Варшаве і Беластоку. Мая асабістая заангажаванасць у падрыхтоўку варшаўскай імпрэзы неадольна выклікае ў мяне ахвоту параўнаць гэтыя два мерапрыемствы. І то параўнаць так, каб вынік гэтага параўнання можна было прадбачыць на самым пачатку. Каб адхіліць спадзяванні чытачоў па маю журналісцкую аб'ектыўнасць і сумленнасць, я адразу заяўляю: „Варшаўскія атрасіны былі куды лепшыя за беластоцкія". Вось у такім напрамку і паедзем.

У Варшаве атрасіны праводзіліся 10 лістапада, у Беластоку — тыдзень пазней. Абодва мерапрыемствы арганізавалі адпаведныя гурткі БАСу. Здаўна ўжо вядома, што колькасцю ўдзельнікаў мы ў сталіцы не можам зраўняцца з беластоцкай правінцыяй, дзе на імпрэзы-забавы мясцовыя „кацапы" лезуць дзвярыма і вокнамі. Але цяжка, бадай, залічыць імпрэзе ў плюсы яе масавы характар, хіба што быў бы гэта мітынг у дзень 25 Сакавіка. А так, палова з 500 прысутных у клубе „Гвінт" у Беластоку, пэўна, да канца і не ўсвядоміла сабе, што прымала ўдзел у беларускай імпрэзе. У гэтым вінаватая не толькі апаратура, якая не даносіла голасу да ўсіх куткоў залы, але перш за ўсё самі ўдзельнікі мерапрыемства, якія прыйшлі папіць, патанцаваць, падчапіць „сваіх" дзевак, не адчуваючы нават патрэбы ўслухацца ў сэнс слоў вядучых, тым больш, што былі гэта словы па чужой ім, „рускай", мове. Затое ў Варшаве, дзе і так была рэкордная дагэтуль колькасць удзельнікаў, — каля 200 асоб — людзі не сумняваліся, куды прыйшлі. А трапілі яны ў „Беларускі запаведнік", бо ў такой менавіта афарбоўцы была падрыхтавана праграма атрасання першакурснікаў. Ужо Лёнік не раз сваімі смешнымі малюначкамі даказваў роднасць культур і лёсаў нашага народа з індзейцамі Паўночнае Амерыкі. Мы — арганізатары — выйшлі з такога самага прынцыпу. Доказам слушнасці гэтага былі першакурснікі ў добрых настроях, якія поўнасцю падключыліся да гульні. Таксама нашы сябры з Беластока адчувалі сябе ў нашай „рэзервацыі", як удома. Нават такі з'едлівы крытык, як Юрка Каліна, які летась не пакінуў сухой ніткі на арганізатарах варшаўскіх атрасінаў, сёлета цэлую суботу хадзіў са спушчаным носам, бо не мог нікога ў нічым папікнуць. Праўда, намякаў ён нешта на арганізацыйныя недахопы і неадпаведныя паводзіны таго-сяго з саміх арганізатараў, але ніякая талковая крытыка ў яго не атрымалася.

Беласток сваю праграму таксама моцна асадзіў у народнай традыцыі. За гэта, хаця мне і не хочацца, пахваліць арганізатараў трэба. Можа, хаця ў нейкай ступені далі яны адчуць шматлікай публіцы, за ўзровень якой яны ж не адказваюць, багацце нашага фальклору, пераважна вясковага. Карысталіся яны дасягненнямі польскай фірмы „Цэпэлія", аднак жа ўдалося ім выйсці па-за цесныя рамкі так званай народнай творчасці. Паказалі яны маладым гараджанам, як доіцца карову, шчупаецца кур, малоціцца цэпам і цалуецца маладуху на беларускім вяселлі. І гасцей прынялі не найгорш. У наш, варшавякаў, адрас быў накіраваны лозунг: „Краваты на гастролях". Было гэта падкрэсленне нашай элегантнасці, „вялікасвецкасці", толькі таму і дарую ім яўны паланізм „крават" замест беларускага „гальштук". Але недаравальныя недахопы ў праграме, ейная недапрацаванасць, празмерная разлезласць у некаторых месцах. Мог бы я пакладнюсенька паказаць усе слабасці афіцыйнай часткі, але тады, баюся, нават не будзе ў каго перапачаваць па дарозе з Варшавы дахаты. Да таго ж, болей прыемна пісаць пра што-небудзь удалае. Таму яшчэ некалькі слоў пра атрасіны ў Варшаве.

А там, у Варшаве, вялікі надпіс на сцэне вызначаў характар забавы: „Шчасця больш у нас, чым на небе зор". Былі таксама лозунгі, якія акрэслівалі нашу грамадска-палітычную пазіцыю: „Мы за федэрацыю ўсіх рэзервацыяў", „Уся ўлада зубрам, а зямля асаднікам". Шмат указанняў, як паводзіць сябе ў запаведніку, напрыклад: „Не паіць зуброў гарэлкай", „Не карміць зуброў абычым". Усё гэта дапамагло інтэгравацца гасцям з карэннымі жыхарамі. Вельмі добра вялі афіцыйную частку другакласнікі Еля Марціновіч (беларуская філалогія) і Марыян Семяковіч (гісторыя). І сапраўды цудоўную атмасферу стварылі непаўторныя „Дубіны", якім належыцца асаблівая падзяка, бо гралі яны цэлую ноч задарма. Заплаціць ім, згодна з цяперашнімі цэнамі, мы не змаглі б, значыць, не змаглі б так добра пагуляць тыя дзве сотні чалавек, якіх запаліла беларуская музыка 10 лістапада ў сталоўцы Варшаўскага універсітэта на вуліцы Добрай 55.

Мікола Ваўранюк

П. С. Пісаў я гэты тэкст са свядомасцю, што ўпершыню адбыліся атрасіны ў беларускім студэнцкім асяроддзі Ольштына. Я, на жаль (Валодзя, прабач!), не змог туды паехаць. Пастараюся запоўніць гэты прабел у нашай найнавейшай гісторыі ў наступнай „Прысутнасці".

ДЗЕ ГІНУЦЬ ГЭТЫЯ ЛЮДЗІ?

СВЯТА БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ 1989 — РЭФЛЕКСІІ

Другі ўжо раз з'ехаліся ў адно месца маладыя людзі, якія вырашылі паказаць свае здольнасці ў шматлікіх галінах беларускай культуры ды пагуляць з сябрамі, пачуць роднае слова. Зала Бельскага дома культуры была перапоўнена ўдзельнікамі і сімпатыкамі спаборніцтваў, у якіх прынялі ўдзел тры каманды: „Калі ласка" з Гайнаўскага ліцэя, „Рэформа" з Бельскага ліцэя і „БАСпека", якую складалі члены БАСу з Варшавы, Беластока і Любліна.

Сама ідэя гэткіх сустрэч-спаборніцтваў нарадзілася даволі даўно, і першым яе „дзіцём" была сустрэча ў Гайнаўскім доме культуры вясною гэтага года. Яшчэ тады вучні Бельскага беларускага ліцэя ахвяраваліся правесці наступны турнір у сябе; так і сталася ў дзень 24 лістапада 1989 г. Немалая ў тым заслуга дырэктараў беларускіх ліцэяў (яны прысутнічалі на спаборніцтвах) і дырэктара Бельскага дома культуры Сяргея Лукашука ды ягоных працаўнікоў. За гэта — шчырае ім беларускае дзякуй.

БАСпечнікі крыху прыпазніліся. Увайшлі ў біткам набітую залу з тварамі, чырвонымі ад марозу і запальчывасці, але тут жа і пабялелі, убачыўшы самкнутыя рады ліцэістаў, якія ўзнялі баявую віскатню і піскатню. „БАСпека" вырашыла прыняць бітву ў адкрытым полі.

За турнірам назірала спецыяльная камісія ў асобах Надзеі Артымовіч і Яна Максімюка. Камісія мела ў сваім распараджэнні мяшок яблыкаў, якімі абдзяляла спаборнікаў пасля кожнай сутычкі.

Пачынаючы ўжо з першай канкурэнцыі — прадстаўлення груп, якія зрабілі іхнія важакі — бачна было, што змаганне будзе не на жыццё, а на выццё.

Кожны наступны пункт турніру: звесткі з жыцця беларусаў на свеце, танцавальны конкурс, пантамімічнае прадстаўленне выбраных падзей з сівой мінуўшчыны Беларусі, паказ моды ці міні-канцэрт аўтарскай песні выяўляў абсалютна-неверагодна-надзвычайныя здольнасці маладых нашчадкаў крыві і духа крывічоў, дрыгавічоў і радзімічаў ды ўсіх іншых плямёнаў, пра якіх упамінае Мікола Ермаловіч. Гэткай цудоўнай атмасферай, насычанай апрача кіслароду і вадароду таксама беларусародам, я яшчэ не дыхаў ніколі, пяглядзячы на тое, што падобныя мерапрыемствы не з'яўляюцца нечым асаблівым у маім жыцці. Зрэшты, гэта думка не толькі аўтара гэтых графаманскіх рэфлексій.

Выключнай пахвалы заслугоўваюць, гожанькія дзяўчаткі з гайнаўскай пантамімы, дыктар беларускай сатэлітарнай праграмы з Бельскага ліцэя, „п'яны калгаснік" з Гайнаўкі ды „першабытны беларус" з абгрызенай костачкай, ён жа ў прыватным жыцці Алесь Карпюк, кватаруецца ў пакойчыку 504 у інтэрнаце на вуліцы Звежынецкай 8. Усіх дзяўчатак, захопленых ягоным талентам і фізічнымі „доблесцямі", запрашаю на аўдыенцыю ў вышэй спамянуты пакойчык. БАСпечнік Мікола Ваўранюк захапіў усіх прысутных сваімі грунтоўнымі ведамі пра жыццё беларусаў на трэцім камені ад сонца.

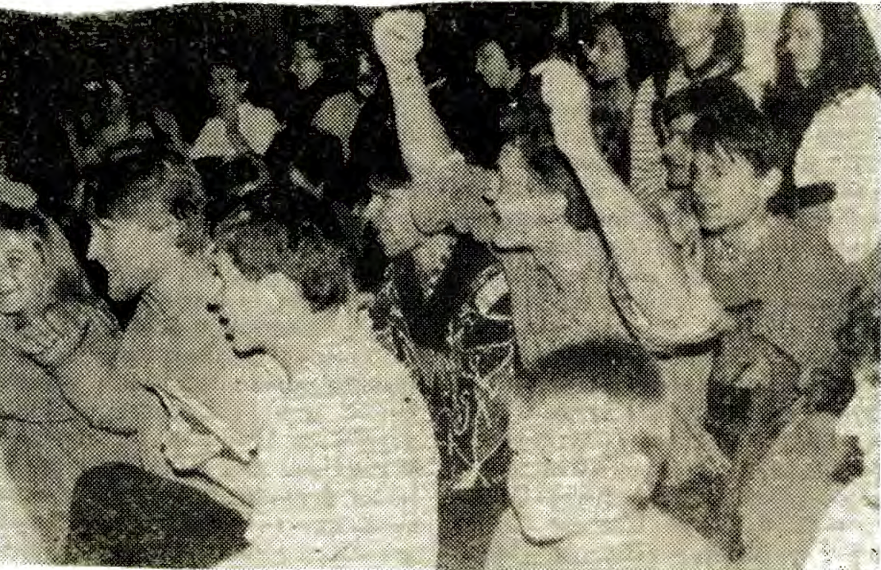
Спаборніцтва ў тым, хто хутчэй з'есць гаршчок таўканіцы, запіваючы яе кіслым малаком, прыйшлося БАСпечнікам дужа даспадобы. Нарэшце хтосьці паруліўся пра тое, каб студэнты маглі хоць раз уволю пад'есці.

Дзеля парадку трэба сказаць, што першую ўзнагароду (аднаго беларускага долара з партрэтам Лёніка Тарасэвіча) атрымала каманда „Рэформа" з Бельскага ліцэя; першае месца заваявалі хлопцы ды дзяўчаты з Гайнаўскага ліцэя: перамаглі на спаборніцтвах БАСпечнікі. Ацэнка камісіі як здаецца, была сапраўды найлепшай з найлепшых — выйгралі мы ўсе, а найбольш — беларуская справа, дзеля якой усё гэта рабілася.

(Працяг на стар. 5)

Сатэлітарная праграма Бельскага ліцэя — „Вечарынка для дзяцей".

БАСпечнікі.

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

МАЛЫЯ І ВЯЛІКІЯ КЛОПАТЫ

Нездарма кажуць, што малыя дзеці — малы, а вялікія — вялікі клопат. Вось, хаця б, наша Люцынка.

Што ж гэта было за дзіця! Спакойнае, паслухмянае. Закончыла прафесійную школу і пайшла працаваць. Сябровак было ў яе мноства і сяброў шмат. Разам хадзілі на дыскатэкі. Мы думалі, што наша Люцынка выйдзе за нейкага сябра замуж, але так не сталася.

Прыехаў на дыскатэку хлапец з другога горада і прыстаў да нашай дачкі. Спадабаўся ён ёй, пачалі сустракацца і... пайшлі ў ложак. Люцынка зацяжарыла, але нам нічога не сказала. Даходзілі да нас чуткі ад яе сябровак, што цяжарная, але яна пярэчыла.

Тры тыдні перад родамі дачка прызналася. Паехалі з ёю да яе хлопца, бо ён сам неяк да нас не прыходзіў.

Дома была толькі мачаха. Прыняла нас вельмі ветліва.

— Мой сын мне гаварыў, што Валік мае дзяўчыну з другога горада і будзе жаніцца. Я не верыла, бо хто ж пойдзе за такога п'яніцу! Ён нават пастаяннай работы не мае. Аказваецца, што праўда. Прыгожую нявестку мецьбуду, — засмяялася.

Нарадзіла Люцынка дачушку і тады з'явіўся Валік. Мы прынялі яго як сына. Пачалі рыхтавацца да хрысцін, а пасля думалі рабіць вяселле.

Валік быў без працы. Я пры дапамозе знаёмага хацеў яго ўладкаваць на работу.

— Я цябе вельмі шаную, — сказаў мне Юзік, — але не магу яго ўзяць да сябе. Глянь у яго дакументы. Ён жа працаваў у многіх прадпрыемствах і ўсюды звальнялі за водку.

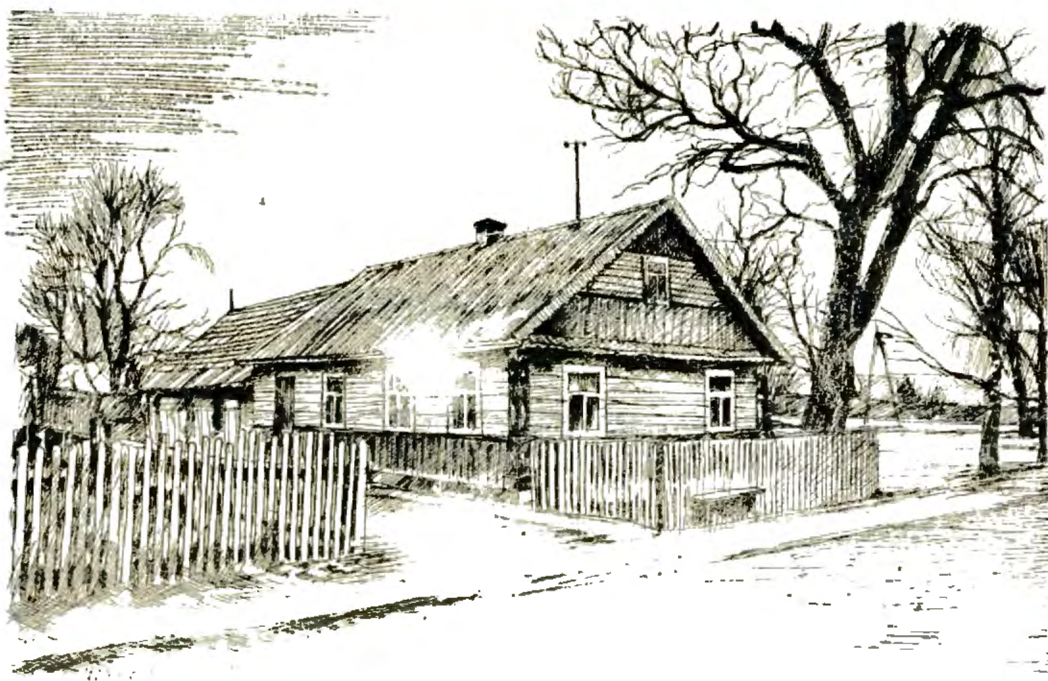
Раптам Валік выехаў і вярнуўся праз год. Усіх перапрашаў і нават паўлітроўку на згоду прывёз. Выпілі яго водку і сваю паставілі. Калі выпілі, ён, нічога нікому не гаворачы, пайшоў да суседа і там так спіўся, што ледзь назад прыплёўся.

— Вон! Вон! — закрычала Люцынка. — То ты, гад, так прыехаў паглядзець мяне і дзіця?!

Валік зругаўся і пайшоў. Больш не паяўляецца. Люцынка сама дачушку гадуе, а ў нас сэрца баліць, што дзіця расце без бацькі.

Аўрора

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Хата ў Паўночным Востраве. Малюнак У. Петрука.

ПЕРАХАВАННЕ Ф. АЛЯХНОВІЧА

У суботу раніцай, 18 лістапада 1989 года на могілках Роса ў Вільні адбылася ўрачыстасць перахавання астанкаў Францішка Аляхновіча. Евангелічныя могілкі, на якіх быў пахаваны гэты выдатны дзеяч беларускай культуры, былі ліквідаваны ў шасцідзесятыя гады ў сувязі з пабудовай Палаца шлюбаў. Не знайшлося тады родзічаў нябожчыка, якія паклапаціліся б аб пераносе магілы ў іншае месца. Толькі сёлета па ініцыятыве клуба „Сябрына" і Таварыства беларускай культуры ў Літве, а ў прыватнасці, яго старшыні Хведара Нюнькі, урна з прахам з месца першага пахавання Францішка Аляхновіча была зложана на могілках Роса, на гэтак званай „літаратурнай горцы", непадалёк ад магілы паэта Казіміра Сваяка. Праводзіла урну ад варот могільніка каля сарака асоб. Прысутныя неслі крыж і нацыянальныя сцягі. Магілку пасвянціў і за супакой душы нябожчыка маліўся літоўскі ксёндз а. Тупі[illegible] па-беларуску прачыталі малітву „Анёл Панскі". Над магілай мелі слова: сп. Анішчык, Лявон Луцкевіч, Міраслава Русак і іншыя. Сабраныя на могілках ушанавалі памяць памершага хвілінай маўчання. Урачыстасць фільмавала Літоўскае тэлебачанне.

Гэтага ж дня ў клубе „Сябрына" адбыўся вечар у гонар Францішка Аляхновіча. Са змястоўным дакладам аб жыцці і творчасці драматурга выступіў Лявон Луцкевіч. Сваімі ўспамінамі пра нябожчыка падзяліліся з прысутнымі С. Тулейка і Янка Багдановіч. Прагучэлі вершы паэта і жалобныя народныя песні. Як заявіў Хведар Нюнька, віленскія беларусы ў далейшым думаюць пабудаваць помнік на магіле Францішка Аляхновіча.

Алег і Юрка Латышонак

Ад рэдакцыі: Неўзабаве надрукуем нарыс пра Ф. Аляхновіча.

…УКАЛІ ГРОША

Ой, „Ніва", „Ніва"! Якая ж ты [illegible] [illegible] ашукваць старога Гроша. Праўду кажучы, мне сустрэўся хлапец, даўнейшы карэспандэнт ваш, і то даволі вядомы карэспандэнт. „У „Ніву", дзядзьку, хочаш пісаць — не раю! „Ніва" няслоўная. Ну, і наогул раю — не пачынай! Там толькі затрымаўся Барскі, які многа зялёных мае. Ну, і Аўрора. З ёю дык зусім іншая справа. Адна Лукша ў рэдакцыі, а другая піша. Рука руку мые".

Ат, думаў тады я. Хлопцу не дагадзілі, дык ачарняў. І напісаў я свой артыкулік „Збірог". Якая была радасць, калі прачытаў я 17 верасня 1989 г., што ў наступную нядзелю „Ніва" зьмесціць артыкул у рубрыцы „З маёй званіцы". Старая казала: „Не весяліся перад часам! Не такія ў званіцы выступалі, ды іх усіх галавою ўніз паскідалі. Падумай толькі, Петручук выступаў, Панфілюк, Мароз, Хлябіч і другія. Дзе яны цяпер? А ты! Яшчэ і падпісаўся: „Грош". Такая табе цана, што грош варты!"

ЛЕЎ МІРАЧЫЦКІ: „ШЛЯХАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ..."

(Працяг са стар. 1)

будзіцеля на шляху нацыянальна-адраджэнскага руху ў дакастрычніцкі час і ў працэсе фарміравання і развіцця новай беларускай літаратуры. Аўтар смела і дакладна аспрэчвае ацэнкі і фармуліроўкі некаторых даследчыкаў, якія скажалі ідэйнае аблічча Францішка Скарыны.

З веданнем і шырокай аргументацыяй разглядаецца ў кнізе моўная спадчына Скарыны, ягоны нетрадыцыйны падыход да Свяшчэннага пісання і прадмовы, у якіх выказаны роздум аб зямным прызначэнні чалавека. Шмат цікавых думак і разважанняў знойдзе чытач у тых раздзелах кнігі, дзе разглядаюцца пасляскарынаўскія часы, калі на долю беларусаў выпала незайздросная роля служыць „будаўнічым матэрыялам" для ўзвышэння іншых культур і народаў.

Цікава і пераканаўча аўтар даводзіць, што Скарына з'яўляецца духоўным бацькам многіх вядомых беларускіх будзіцеляў нацыянальна-вызваленчага і культурна-адраджэнскага руху. Скарынаўскія ідэі годнасці асобы і народа былі ва ўсведамленні такіх дзеячоў нацыянальнага адраджэння, як Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч і Францішак Багушэвіч, Адам Гурыновіч і Карусь Каганец, браты Іван і Антон Луцкевічы, Браніслаў Эпімах-Шыпіла і Аляксандр Уласаў, Янка Купала і Якуб Колас, Максім Багдановіч і Змітрок Бядуля, Максім Гарэцкі і Уладзіслаў Галубок. Іх было шмат.

„Скарына — вечны... Буйны колас беларускай творчай нівы", напісаў аўтар. І гэта справядліва. Кніга Аляксея Каўкі — сур'ёзная праца, яна прымушае думаць, разважаць. Яе абавязкова трэба чытаць. Мова Каўкі прыгожая, сакавітая, па-сапраўднаму людская, народная.

Ю. Т.: Усе, хто ведае Аляксея Каўку ў Польшчы, несумненна ўсцешаны і рады павіншаваць яго з творчым поспехам. А цяпер хацелася б пачуць, што цікавага плануецца выпусціць у свет у акадэмічным выдавецтве?

Л. М.: Цікавых прац у будучым годзе выйдзе нямала. Але я хачу звярнуць асаблівую ўвагу чытачоў „Нівы" на выпуск факсімільнага выдання „Нашай Нівы", якая выходзіла ў Вільні з 1906 па 1915 год. Яе значэнне ў развіцці нацыянальнай свядомасці беларусаў, іх вызваленчага руху і культурнага адраджэння надзвычай вялікае. Гэта прызнавалі многія дзеячы культуры таго часу, напрыклад,

(Працяг са стар. 3)

СВЯТА БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ 1989 — РЭФЛЕКСІІ

Бельскае „Свята беларускай моладзі" было адным са шматлікіх мерапрыемстваў, у арганізаванні якіх прымаў удзел БАС. Як „магутная" гэта суполка, можна было наяўна пераканацца ў Бельску якраз. Ліцэістаў прыехала на „Свята" амаль дзве сотні, а БАСпечнікаў назбіралася б, можа, чалавек дваццаць, і то калі б лічыць шчодрай рукою. У гэтым месцы ў галаву лезуць сумныя запытанні. Куды падзяваюцца выпускнікі Бельскага і Гайнаўскага ліцэяў, амаль дзвесце чалавек штогод? Не гавару ўжо пра вучняў іншых сярэдніх школ. Чыя ў гэтым віна? Бацькоў, школ, настаўнікаў, нас з БАСу, якія не ўмеем прыцягнуць да сябе новых у студэнцкім асяроддзі? А можа ўсіх паралічаных?

Юрка Каліна

ДАЦЬ ТАБЛЕТКУ АВЕЧЦЫ

Ці за незробленую працу трэба плаціць? Пэўна, што не! Аднак, у жыцці бывае інакш. Перакайнайцеся самі.

Паспрабуйце купіць у лячэбніцы для звяроў якуюсьці мазь, таблеткі ці парашок. Лячыць імі сваіх звяроў будзеце дома самі. Аднак за гэта заплаціце, быццам вашу авечку маззю лекар памазаў. З кожнай дробяззю жывёліну да лекара цягнуць не будзеце! Самі ўмееце даць таблетку жывёліне, а вам за гэта ніхто не заплаціць. Вось прыклад: таблетка авечкам ад матыліц каштуе 43 злотых, цана працы лекара — падача таблеткі авечцы — 107 злотых. І ты плаціш моўчкі, як тая авечка. У душы ж падумаеш: „За што гэтых 107 зл."? Каму „набіваеш кішэнь?" Пэўна, не лекару.

Вось каб такога дачакацца: завёз на рынак пшанічку прадаць — грошыкі, як за булачкі, бярэш. Прадаеш парсюка — бярэш адразу за выраб каўбас і кашанкі. Вось быў бы інтарэс! Тады і крызіс не страшны для сялян! А так — ад вякоў ты — мужык. Пан касы і сахі, і кожны з цябе скуру дзярэ. Не дай Божа, каб яна парвалася!

Г. Мароз

(Працяг са стар. 2)

склалася, што практычна ўсе перадавыя дасягненні сучаснага свету звязаны з захадам. Датычаць яны і прамысловасці, і сельскай гаспадаркі, і навукі. З-па-за Еўропы толькі японцам удалося ўварвацца ў кагорту перадавых краін свету, хаця ў Азіі не мала другіх малых краін, якія амаль што даганяюць перадавыя нееўрапейскія арганізмы. Не гавару пра ЗША, якія ў сур'ёзнай ступені інспіравалі і ініцыявалі бурны працэс у Еўропе, Канадзе, Аўстраліі, ды і ва ўспомненай ужо Японіі.

Гляньма практычна: у ніводнай з гэтых краін не кіравала „адзіная і любімая" партыя, а толькі дзейнічалі дзесяткі партый. У многіх з іх партыі дзяліліся ўладай з другімі або ўступалі ўладу іншым партыям, калі даводзілася выбары прайграць. Аб чым усё гэта сведчыць? Аб тым, што толькі вольная палітычная ігра ў жыцці кожнага грамадства дае, калі не гарантыю, дык, прынамсі, магчымасць выбару для дадзенага краю найбольш рацыянальнага і эфектнага шляху.

І яшчэ адзін аспект — духоўны камфорт чалавека. Запэўнівае яго толькі поўная палітычная свабода.

Можа нехта сказаць: свабода для разумнага і шчасце, а для дурнога — бяда. І будзе мець пэўную рацыю. Ступень нашага беларускага развіцця ў ніякім выпадку не роўная ступені развіцця англічаніна, француза, амерыканца ці шведа. І праўда, свабодная дзейнасць партыі ставрае для беларусаў перспектывы шчасця, але і многіх пагроз. Магчыма, што за гэтую свабоду трэба будзе заплаціць высокую цану. Аднак другога выхаду няма. Трэба плаціць. Паміж намі і захадам вельмі вялікая дыстанцыя. Мы яе аднак не толькі не скароцім, але радыкальна павялічым, калі выбярэм шлях аднапартыйнасці.

Зразумела, што ніхто не хоча прайграць. Калі будуць прыкладна тры беларускія партыі, дык у выбарах выйграе толькі адна, а дзве прайграюць. Але ў наступных выбарах пераможная партыя можа знайсціся сярод пераможаных. У гэтым якраз і заключыцца істота і характар многапартыйнай сістэмы. Прапанаваная нам сістэма аднапартыйнасці выключае прынцып канкурэнтнасці. А без гэтага прынцыпу не можа сёння эфектна жыць ні эканоміка, ні палітыка, ні грамадства.

Не баймася ні многапартыйнасці, ні канкурэнтнасці. Бо нават калі дзякуючы ёй асабіста прайграем, дык напэўна выйграе беларускае грамадства. Выйгрыш — гэта шлях з запечка ў шырокі свет.

Алесь Барскі

І праўда. Як жа расчараваўся я праз тыдзень, калі не знайшоў у „Ніве" званіцы. Ну і падвялі! Ну і ашуканцы! Праўду гаварыў былы карэспандэнт. І старая як бы прадчувала. Не толькі спіхнулі мяне, але нават на званіцу не ўпусцілі.

І тады я падумаў: табе тыя важныя, што па заграніцах ездзяць. А сваё навошта яно патрэбнае?! Кожны раз поўна вестак з Беларусі. Няўжо камусьці гэта патрэбнае? А ці цікавіць каго, што там Барскі ў Амерыцы рабіў? Навошта яно?

Заграні́чнае — моднае. Ды толькі не ўсім, ведайце гэта. Ты, „Ніва", ужо не наша. Не сялянская. Ты — сусветная. За многае хапаешся і мала толку з гэтага. Мінуў твой час і, пэўна, назаўсёды.

Крыху вам напісаў, бо крыўдна мне, вашаму быламу сталаму чытачу. Цяпер у перастройцы, перастроюся на іншую газету.

Нічога не варты Грош

Дзядзечка Грош! А ці ж не праўда, што грош Вам цана? Той Ваш „даўнейшы карэспандэнт", кажаце, „Ніву" ачарняў, а Вы дык што робіце?! Ці ў Вашай гаспадарцы ніколі не здарылася, што нешта запануеце, ды не выйдзе? Ну, здарылася так, што вялікі артыкул у „Ніву" не ўлез, а каб улез, давялося на нейкі час зняць Вашу нататку „Збярог", якая была запланавана побач і якую мы настолькі добра ацанілі, што на „Званіцу" прызначылі: Вы мелі званіцу, а ўсе б вас слухалі. Ну, што такога здарылася? Далі ж пазней, справа сталася яшчэ больш актуальнай. Вы, праўда, пішучы на нас гэтакі пашквіль, яшчэ тады не ведалі, што матэрыял затрымаўся выключна па тэхнічных прычынах. Але зрабілі, як кажуць, далёка ідучыя вывады.

Абвінавачваеце Вы нас у найгоршым, укладаючы гэтыя абвінавачванні ў вусны нашага „даўнейшага і то даволі вядомага карэспандэнта". Наконт таго карэспандэнта мы даўно ўжо маем акрэслены погляд. Ён не толькі гаворыць, але і шмат піша — сваім былым сябрам па пяру, з якімі разам сустракаўся калісьці на з'ездах карэспандэнтаў „Нівы". Піша і намаўляе, каб парвалі з намі супрацоўніцтва!

А мы, дзядзечка Грош, яшчэ так нізка не ўпалі, каб браць хабары за надрукаванне артыкула. Не бярэм не толькі ў „зялёных", а нават і ў залатоўках. І нават скваркі Вашае без грошай не захочам. Мы яшчэ нават і ганарарчыкі невялікія плоцім. А Мірка Лукша не вырашае таго, ці будуць друкавацца матэрыялы „Аўроры" — Ірэны Лукшы. Вырашае галоўны рэдактар. Зрэшты, як тут можна гаварыць пра „руку, якая руку мые", калі наша Міра — гэта сваячка нялюбага Аўрорынага мужа (была, да таго ж).

А што „Ніва" крыху змяніла свой профіль, дык і чытач жа яе змяніўся, пашырыўся на Захад і Усход, папоўніўся шматзначна інтэлігенцыяй. У сувязі з гэтым змяніўся ў нейкай ступені і карэспандэнты. Вёска, аднак жа, засталася нам найдаражэйшай, бо мы ўсе фактычна сяляне і тут нашы карэнні. Вітаем усіх вясковых чытачоў і карэспандэнтаў на нашых старонках, а калі хтосьці разумее перастройку так, як Вы, дзядзька Грош, што хоча перастроіцца на іншую газету, няхай перастрайваецца.

Але лепш, дзядзьку Грош, каб не каляў ты свайго гнязда і не раіў кепскія прагнозаў для „Нівы" на будучыню — іншыя, не сябры нашы, зробяць гэта намнога лепш. І з лепшым для іх вынікам.

Рэдакцыя

польскі фальклярыст Міхал Федароўскі, чэшскі прафесар і пісьменнік Адольф Чэрны. Трэба ўлічваць, што гэта была адзіная беларуская грамадска-палітычная і літаратурная штотыднёвая газета, якая вельмі шмат зрабіла ў асвятленні нацыянальных, сацыяльных, эканамічных і палітычных спраў беларускага народа, у развіцці ўсіх жанраў айчыннай літаратуры. „Наша Ніва" займалася папулярызацыяй нацыянальнага фальклору, музыкі, тэатра, этнаграфіі, гісторыі.

„Наша Ніва" з глыбокай пашанай ставілася да культурных здабыткаў усіх народаў, асабліва суседніх. Так, напрыклад, у 1907 годзе (№ 33) яна пісала: „Расійскі і польскі народы маюць вялікую навуку, вялікую культуру. Не карыстаючыся з іх, беларус не зможа развівацца, не зможа дайсці свету навукі, вось чаму варта і трэба пазнаваць тыя мовы." Газета імкнулася знаёміць сваіх чытачоў з лепшымі ўзорамі братніх літаратур, змяшчала пераклады і з англійскай, нямецкай, славацкай, літоўскай і іншых моў.

Газета „Наша Ніва" была вельмі папулярным выданнем. На яе старонках змяшчаюся беларускі гумар, цікавыя звесткі з славянскіх краін і з усяго свету. Падпісчыкі на гэту газету былі не толькі ў розных гарадах і губернях Расійскай імперыі, але і ў Аўстра-Венгрыі, Бельгіі, Францыі, Злучаных Штатах Амерыкі. На польскіх землях „Наша Ніва" распаўсюджвалася ў Варшаве, Беластоку, Лодзі, Ломжы і ў іншых гарадах.

Думаю, можна спадзявацца, што і зараз да факсімальнага выдання „Нашай Нівы" таксама праявіцца немалая цікавасць сярод тых, хто хоча больш ведаць пра шляхі беларускага нацыянальнага і культурнага адраджэння ў дарэвалюцыйны перыяд нашай гісторыі.

Ю. Т.: Відавочна, каб быць упэўненым, што гэтае арыгінальнае выданне можна будзе набыць для асабістай бібліятэкі і для ўстановы, трэба загадзя на яго падпісацца?

Л. М.: Так, тым больш, што гэта выданне будзе ажыццяўляцца ў шасці выпусках, на працягу 1990—1994 гадоў. Апошні выпуск будзе змяшчаць каментарыі, паказальнікі і іншыя даведкі.

Ю. Т.: Цікава, а што ў асабістых планах?

Л. М.: У акадэмічным выдавецтве „Навука і тэхніка" ў першым паўгоддзі плануецца выпуск у свет маёй кніжкі „Беларуска-югаслаўскія культурныя і навуковыя сувязі", у якой разглядаецца ўзаемадзеянне культур брацкіх славянскіх народаў з глыбокай старадаўнасці да нашых дзён. Выданне будзе ілюстраванае. На яго таксама можна цяпер падпісацца.

Ю. Т.: Шчыра дзякую за цікавыя звесткі. Жычу добрага плёну на ніве славістыкі і ў супрацоўніцтве з польскімі калегамі.

Гутарку вёў Юры Туронак

Жыла-была легенда

КАЗІНЕЦ ЛУГ

Недзе ў палавіне дарогі з Саколкі ў Краснаны, якія ляжаць каля шасці кіламетраў за горадам, у поле ўрэзваецца лужок. Адным канцом даходзіць ён да шашы, другі канец зарос невялічкім альхоўнікам, у гушчэвіне якога бурліць некалькі крыніц. Ад вясны да позняй восені пасуць тут кароў. Мясцовыя называюць яго Казінец Луг. Пачатак назве далі несумненна козы, якіх некалі тут гадавалі і пасвілі на лужку.

І вось аднойчы здарылася тут такое. А было гэта даўно, яшчэ за цара, як сказала Апалонія Грынчаль.

Неяк снежнай зімовай ноччу вяртаўся гэтай дарогаю ксёндз, які хадзіў на Краснянах з калядою. Вяртаўся пяшком. Каб скараціць сабе дарогу, ішоў ён у Саколку напрасткі, праз Казінец Луг. Зрэшты, мясцовыя так і хадзілі. Снег, сцяты салідным марозам, паскрыпвае пад нагамі. Ксёндз, каб не заснежыць, падвінуў сутану пад ватовае паліто і пайшоў памаленьку, адмаўляючы малітвы. Ноч відная, зорная, бель снегу святла дадае. Адным словам, проста прыемна. І раптам ні адсюль, ні адтуль: ку-ку, ку-ку. Зязюля закавала.

— І птушачка Бога хваліць, — сказаў сам да сябе ксёндз, спыняючы маліцца.

І ўжо, было, хацеў спытаць, колькі яму год жыцця засталося, калі схамянуўся і стаў, як укапаны.

— Людзі вы мае, хто бачыў, каб зязюля зімою кавала? — агляпуўся палахліва па баках.

А з альхоўніка далятала выразнае кукаванне. Ксёндз хуценька палажыў на сябе знак крыжа, паклікаў у душу Бога і пайшоў без аглядкі, прыспяшаючы крок ды ловячы вушамі кожны найменшы шум. Мігам аказаўся ў горадзе і хуценька — на плябанію. Зазвінеў ключом у кішэні ватоўкі і ўжо хацеў усунуць у замок, калі пачуў, што рука яго на нешта мяккае натыкнулася. Падняў ксёндз вочы, аж тут у дзвярах нейкі малады, прыгожа апрануты мужчына стаіць.

— Адкуль такой позняй ноччу ксёндз вяртаецца? — спытаў прыемным нізкім голасам.

Ксёндз, пачуўшы жывы голас, крыху адтаяў з перапалоху і зусім ужо не дрыжачым голасам адказаў:

— З малітваю ў Краснаны хадзіў.

А сам усё думае: хто б гэта мог быць? Нікога з парафіян ён не напамінае.

Незнаёмы ветліва ўсміхаецца.

— Брыдка гэтак духоўнай асобе аб сваіх парафіянах не памятаць, — гаворыць. — Да ўсіх ксёндз хадзіў, а маю хату абмінуў. Вось і прыйшоў я запрасіць ксяндза да сябе з калядою.

— А дзе ж вы жывеце? — пытае ксёндз.

Незнаёмы выхіліўся з ганку і паказаў рукою ў чорнай рукавіцы ў напрамку могільніка. Ксёндз спалохаўся не на жарты. Але незнаёмы хуценька дадаў:

— За цвінтаром, у канцы луга, — а сам ксяндза пад руку ды павёў, не даючы таму адумацца.

Зноў аказаўся айцец сярод заснежаных палёў. Незнаёмы проста ў альхоўнік накіроўваецца.

— Вось і мая хата, — гаворыць. — Свяці!

— Дык вады ж свянцонай мы з сабою не ўзялі, — прабуе ксёндз бараніцца, скеміўшы, хто перад ім стаіць.

А ў альхоўніку, у якім быццам бы і не было зімы, так і разбегліся белыя козы і, мэкаючы, паскубвалі зелянюсенькую траву.

— Гэтаю свяці, — наказаў незнаёмы на крынічку.

Ксёндз бачыць, што тут не жарты, і давай прасіцца, што ён толькі хуценька збегае на плябанію, бо і крапідла на ганку забыў. І ў ногі.

Козы і незнаёмы раптам расплыліся. А ксяндза назаўтра знайшла гаспадыня нежывога на падлозе.

Міхась Шаховіч

ВЕР-НЕ-ВЕР

ДАРАГІ АСТРОНЕ! Скажы мне, што абазначае такі сон. Ён вельмі дзіўны і я сама не магу яго адгадаць. Сніцца мне, быццам я еду цягніком. Цягнік спыняецца на нейкай станцыі і я пакідаю свае сумкі і выходжу, каб напіцца вады. Пагода вельмі добрая. Неба блакітнае, на дрэвах зялёныя лісткі, цвітуць кветкі. Я хутка мінаю кіёск і бачу дом, дзе ёсць кран. Я хацела набраць вады, бо і піць чамусьці мне адхацелася, і пачала разглядацца, мо дзе ёсць бутэлькі. Убачыла некалькі малых і дзве большыя: адна ад малака, а другая ад смятаны. Яны былі чымсьці забруджаныя. Было штосьці чырвонае, як кроў. Я хацела іх памыць, але тут адчыніліся дзверы і выйшаў стары мужчына і грозна на мяне глянуў. Я падумала, што гэта яго бутэлькі і пачала ўцякаць. Ніхто мяне не гнаў. Прыйшла я на перон і ўбачыла, што няма „майго" цягніка. — Ён ад'ехаў раней, — сказаў нейкі чыгуначнік, — і больш пастаіць на другой станцыі. — А мае сумкі! — крыкнула я. — Пішыце прашэнне, то вам іх вернуць, — сказаў той чыгуначнік.

Я дома і пішу прашэнне. Праз некалькі дзён мне прысылаюць, што мае сумкі ёсць, але іх не могуць аддаць, бо наогул нічога вяртаць нельга

Зноў я апынулася ў тым самым цягніку, але з сябрам. Сябар быў адзеты ў чырвоную куртку. Я расказала яму аб сваіх клопатах. Ён кажа: „Твае сумкі напэўна ляжаць тут жа, у шафцы для кандуктара. Я табе іх дастану". Падыйшоў і адчыніў нейкую шафку і сапраўды выняў адтуль мае сумкі і даў мне.

Людзі, якія сядзелі побач, пачалі расказваць, што нейкая дзяўчына павесілася.

Невядома чаму я апынулася ў доме суседкі. Дом вельмі стары і няма дзвярэй. Толькі месца на дзверы завешана заслонкамі. Вакол дома яблыні і грушы, а фруктаў на іх столькі, што аж звісаюць галіны. Я ўзяла адзін яблык. Увайшла ў хату і ўбачыла, што сям'я суседкі сядае есці. Убачыўшы мяне, далі мне яблык. Я ўзяла. Там была працаўніца пошты і я ў яе пытала, ці вольная субота. Яна сказала, што так.

Я пазычыла ў суседкі веласіпед і паехала ў кіёск. Тыя яблыкі недзе прапалі.

Што гэта можа абазначаць?

Ірэна

Ірэна! Нягледзячы на тое, што была вельмі добрая пагода і блакітнае неба і на дрэвах былі зялёныя лісточкі, а нават цвілі кветкі, ужо першы твой сон абазначае вялікую небяспеку. Аб ёй сведчыць той цягнік. Здавалася б, што чакае цябе нейкая знаходка, бо ты ж згубіла ў дарозе свае сумкі, але сумкі, нарэшце, знайшліся і, значыцца, прыбытку не будзеш ты мець ніякага. Аб тым, што вынікне нейкая сварка, сведчаць яблыкі і чырвоны колер. Чырвона, крывава было ў бутэльцы і сябар у чырвонай куртцы знайшоў твае сумкі. Абавязкова вынікнуць нейкія клопаты.

Астрон

МІКОЛА ІВАНОЎ

ДА ГІСТОРЫІ СТАЛІНІЗМУ НА БЕЛАРУСІ

(Пачатак у №№ 30—38, 43 і 45)

— 12 —

2.4.2. Працэс узбуйнення БССР.

Сам працэс узбуйнення БССР, які быў ажыццёўлены ў 1924—1926 г.г., па свайму характару вельмі нагадваў гісторыю ўстанаўлення беларускіх граніц 1921 г. Праводзіўся ён пад пільным наглядам і адпавядаў інтарэсам партыйнага кіраўніцтва ў Маскве. Былі ў сувязі з гэтым адпаведныя дырэктыўныя ўказанні ЦК РКП(б). Міфам з'яўляецца дзяжурнае сцвярджэнне савецкай гістарыяграфіі аб тым, нібыта ўзбуйненне было цалкавіта справай беларускіх камуністычных дзеячоў, а Масква толькі дэмакратычным спосабам задаволіла нацыянальныя імкненні беларускага народа, якія заключаліся ў аб'яднанні беларускіх зямель у межах адзінай суверэннай беларускай сацыялістычнай дзяржавы. Ніхто ні ў Маскве, ні ў Мінску ў беларускага народа аб гэтым не пытаў. Не было ніякага рэферэндума, каб высветліць сапраўднае волевыяўленне беларусаў. Уся працэдура ўзбуйнення адбывалася на ўзроўні партыйных арганізацый. ЦК РКП(б) паклапацілася высветліць толькі думку КП(б)Б, да якой належала ў 1923 г. усяго 3.850 членаў і кандыдатаў, а таксама думку губернскіх партыйных арганізацый: Віцебскай, Гомельскай і Смаленскай.

Характар узбуйнення вельмі добра адлюстроўвае працэс змены адносін кіраўніцтва КП(б)Б да гэтай праблемы. Адразу пасля заканчэння грамадзянскай вайны Цэнтральнае Бюро КП(б)Б нават забараняла членам рэспубліканскай партыйнай арганізацыі ставіць і абмяркоўваць пытанне межаў БССР у якой-небудзь форме. У адозве партыі да свайго 3 з'езда на гэтую тэму нават гаварылася: „Паміж РКП(б) і КП(б)Б няма нічога, што магло б іх падзяляць. Гэта адзіная сям'я, адна камуністычная „вандроўная" Русь, якая робіць справу камунізма там, дзе гэта ў даны момант найбольш патрэбна, для якой ёсць толькі адна Радзіма — шырокая прастора савецкіх краін."[1]

Палітычная кан'юнктура для ўзбуйнення БССР змянілася ў выніку пачатку ажыццяўлення партыяй новага кірунку ў нацыянальнай палітыцы (нацыянал-нэп), а таксама ў сувязі са стварэннем Саюза ССР. Маленькая 1,5-мільённая Беларуская ССР яўна слаба гарманіравала ў складзе новай федэрацыі з магутнымі іншымі ўдзельнікамі абвяшчэння СССР: РСФСР, Украінай і Закаўказскай Федэрацыяй. Узмацненне БССР шляхам далучэння да яе тэрыторый з пераважным беларускім насельніцтвам павінна было зрабіць удзел Беларускай ССР у новым дзяржаўным аб'яднанні больш важкім. Адпавядала гэта тагачасным аб'ектыўным інтарэсам савецкай дзяржавы. Так меркавалі ў Маскве, і таму актыўна падтрымалі ідэю ўзбуйнення БССР.

Формы далучэння да БССР усходніх беларускіх тэрыторый выпрацоўваліся ў рамках спецыяльна створанай для гэтай мэты камісіі Арганізацыйнага Бюро ЦК РКП(б). У яе склад увайшлі прадстаўнікі кампартыі Беларусі, партыйных арганізацый Гомельскай, Віцебскай і Смаленскай губерній. Як гаворыцца, справу намагаліся вырашыць сярод сваіх, а народу пазней падарыць ужо гатовае рашэнне партыі аб уз'яднанні беларускага народа ў „адзінай суверэннай сацыялістычнай дзяржаве".

Безумоўна, дзеянні партыі па ўзбуйненню БССР мелі прагрэсіўны, карысны для працэсу развіцця беларускай нацыі характар, але ажыццяўляліся яны недэмакратычнымі метадамі і таму ўспрымаліся сярод беларусаў у якасці працягу старой царскай антыбеларускай палітыкі па метаду „разделяй и властвуй".

Спробы вырашыць справу ўзбуйнення па-партыйнаму не прайшлі, аднак, без кампліканый. Для партыйных кіраўнікоў Віцебшчыны, Гомельшчыны і Смаленшчыны далучэнне да БССР абазначала страту сваіх уплываў, неабходнасць падпарадкоўвацца не беспасрэдна Маскве, а апынуцца пад падвойным падпарадкаваннем: Мінску і Маскве. Спецыфіка справы заключалася яшчэ і ў тым, што па сваёй колькасці іх губернскія партыйныя арганізацыі не ўступалі колькаснаму складу КП(б)Б, а Гомельская партарганізацыя нават яго даволі значна перавышала. Менавіта таму пачаткова партыйнае кіраўніцтва суседніх з БССР губерній рашуча адмаўлялася ад ідэі ўзбуйнення БССР. Пачаліся характэрныя для савецкай сістэмы за-

Першая „Сустрэча з беларускай песняй"

(Працяг са стар. 1)

тырох сыноў з вайны. Агульнае захапленне выклікала песня пра маці, якую Юрка Наліваайка прысвяціў сваёй 93-гадовай маці. Вясёлымі частушкамі і задзёрыстымі народнымі песнямі разагравала публіку Люба Гаўрылюк.

Сцяпан Копа вядзе пры Таварыстве музычны маладзёжны і дзіцячы гурткі. Яго вучні выступілі таксама ў канцэрце. Трыё акардэаністаў — вучняў старэйшых класаў — Эва Мартынюк, Андрэй Янкоўскі і Адам Хадзюка — выканалі вязанку беларускіх мелодый. Першы раз выступілі таксама малодшыя — чацвёрка малых акардэаністаў — Паўлік Тураўскі, Януш Радзівонскі, Адам Врубель, Паўлік Ган, Адам Рошка і Крыштоф Давідзюк. Для іх гэта было суровае выпрабаванне — выступленне ў канцэрце разам з дарослымі. І хлопчыкі не падвялі — выступілі зладжана, спраўна і спакойна.

Сімпатычнай навінкай, прынятай вельмі сардэчна моладдзю, было выступленне новага калектыву сучаснай музыкі — маладога рок-гурту пад кіраўніцтвам Андрэя Хоміка. Група складаецца з пяці хлопцаў: саліст Янка Хоха, гітара сола — Андрэй Хомік, гітара бас — Славамір Шчэбёт, акардэон — Тамаш Міранчук і на перкусійным інструменце грае Мацей Шафранец. Гэта быў іх першы канцэрт. Спявалі яны беларускія песні, сярод іх — усім вядомую „Беларусачку", але ў зусім новай аранжацыі.

Люба Гаўрылюк і Вера Белая — заспявалі ў жаночай групе.

Выступленне хлопцаў спадабалася. Спявалі нават на біс. А добры прыём публікай заахвоціў артыстаў да далейшай сумеснай працы.

— Мы і ў далейшым збіраемся спяваць толькі беларускія песні, — сказаў у асабістай размове саліст Янка Хоха. — У беларускім рэпертуары я адчуваю сябе выключна добра. Вельмі люблю гэтыя песні. Чаму б Беласток не мог паспаборнічаць з „Дубінамі"? Будзем прабаваць.

Мне асабіста хацелася б параіць маладому калектыву, каб больш старанна падводзіў да слухача беларускае слова, каб голас саліста не заглушаўся музыкай інструментаў. Тады на публіку ўздзейнічае не толькі рытм, але і паэтычнае слова песні.

Вечар вяла Валянціна Ласкевіч. У сваім развітальным слове з публікай, пасля харавой песні „Не забывай", Валя сказала:

— Пры Беластоцкім аддзеле ўжо працуюць таксама пад кіраўніцтвам Янкі Крупы тэатральны калектыў і танцавальная група. Плануецца арганізаваць танцавальны дзіцячы калектыў. Прыходзьце да нас! Няхай Беласток будзе сапраўдным цэнтрам беларускай культуры! Да наступнай сустрэчы!

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Трыё маладых акардэаністаў: Эва Мартынюк, Андрэй Янкоўскі і Адам Хадзюка.

Многае, браток, губляеш, калі „Ніву" не чытаеш!

куліснае гандляванне, інтрыгі, выкарыстанне сваіх уплываў у Маскве з мэтай не дапусціць узбуйнення.

Смаленскія камуністычныя лідэры, як вядома, у гэтай сваёй барацьбе супраць далучэння да БССР маглі святкаваць амаль поўную перамогу. Смаленшчына, якая пачаткова ў 1919 годзе ў адпаведнасці з этнаграфічнымі прынцыпамі была цалкам уключана ў склад БССР, а Смаленск абвешчаны першаю сталіцаю сацыялістычнай беларускай рэспублікі, назаўсёды засталася ў складзе Расійскай федэрацыі. Да Беларусі ў 1924 годзе было далучана ўсяго толькі два няпоўных паветы: Горацкі і Мсціслаўскі.

Частковую перамогу дасягнулі і гомельскія партыйныя кіраўнікі: ім часова ўдалося пераканаць Маскву ў небеларускім характары значнай часткі губерні з гарадамі Гомелем і Рэчыцай. Гэтыя тэрыторыі былі далучаны да БССР толькі ў 1926 г. У складзе РСФСР застаўся беларускі па складу насельніцтва Навазыбкаўскі павет.

Гомельскае партыйнае кіраўніцтва на чале з палякам Янам Нейманам, пазнейшым старшынёй Польскага бюро пры ЦК ВКП(б), не толькі настойліва пераконвала Маскву ў небеларускім характары іх губерні, але і разгарнула актыўную масавую прапагандысцкую кампанію сярод мясцовага насельніцтва, даводзячы да ведама народа думку партыі аб нацыянальнай прыналежнасці жыхароў гэтага кутка Беларусі. Своеасаблівай ахвярай падобнай індактрынацыі стаў пазнейшы Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Андрэй Грамыка, якому ў ходзе гэтай кампаніі запісалі ў дакументы рускую нацыянальнасць. І хаця ён да канца сваіх дзён так і не навучыўся чыста, без акцэнта гаварыць па-руску, але ва ўсіх шматлікіх дакументах так і застаўся рускім. Можа быць рускім было яму выгадней з кар'ерных меркаванняў? Здаецца, што ў ятонай роднай вёсцы Вялікія Грамыкі рускіх сярод карэннага насельніцтва не было і няма.

Партыйны характар узбуйнення БССР даволі дакладна адлюстроўвае ў сваіх успамінах Іван Клімаў, пазнейшы намеснік Старшыні Савета Міністраў рэспублікі. У 1923—1927 г.г. ён знаходзіўся на нізавой камсамольскай і партыйнай рабоце ў Гомельскай губерні. „Улетку 1924 года, — успамінае ён, — мяне разам з іншымі адказнымі партыйнымі і савецкімі работнікамі Уваравіцкага раёна выклікалі ў Гомель на сустрэчу з беларускай дэлегацыяй, якая прыбыла з Мінска. Напярэдадні сустрэчы перад намі выступіў адзін з сакратароў губкома і растлумачыў, што беларусы прыбылі, каб агітаваць нас далучыцца да БССР. Ён заклікаў нас даць адпор гэтым беспадстаўным намаганням беларусаў і паказаць ім, што на Гомельшчыне жыве ў асноўным рускае насельніцтва. Згодна з гэтымі ўказаннямі і адбылася сустрэча з беларускай дэлегацыяй. У выніку яе беларусы вымушаны былі вяртацца ў Мінск з нічым. Усе прысутныя партактывісты ў адзін голас гнеўна пратэставалі супраць спроб зрабіць з нас беларусаў.

Запомнілася мне тое, як былі апрануты члены беларускай дэлегацыі. Большасць з іх была ў белых вышытых беларускім узорам кашулях і выглядалі як інтэлігенты-нацдэмаўцы, а не як сапраўдныя партыйцы. Гэта таксама зрабіла на прысутных вельмі адмоўнае ўражанне.

У кастрычніку 1926 г. нас зноў выклікалі ў Гомель для абмеркавання таго самага беларускага пытання. На гэты раз абышлося без беларускай дэлегацыі. Выступіў на актыве сакратар губкома Ян Нейман. „Ёсць указанні тав. Сталіна, заявіў ён, што насельніцтва Гомельшчыны з'яўляецца ў асноўным беларускім. Таму не трэба ніякіх дыскусій па гэтаму пытанню, неабходна пачынаць працу па інтэграванню Гомельшчыны ў складзе БССР.

Неўзабаве і да нас прыйшла беларусізацыя. Памятаю, што я асабіста ўзяўся вывучыць беларускую мову за 3 месяцы. Але, шчыра кажучы, я і да сённяшняга дня не навучыўся добра гаварыць па-беларуску. Партыйная праца перашкаджала ў навуцы. Хутка пасля 1930 г. справаводства ў нас перавялі на рускую мову, затым пачалася барацьба з нацдэмамі. Так што сам разумееш..."[2]

Узбуйненне Беларускай ССР, нягледзячы на яго недэмакратычны і няпоўны характар, аб'ектыўна садзейнічала працэсу развіцця нацыянальнай свядомасці беларускага народа. Яно карысна адбілася на працэсе кансалідацыі беларускай нацыі і заклала падставы той трываласці беларусаў, якая не дазволіла сталінізму ажыццявіць іх цалкавітую дэнацыяналізацыю іператварыць беларусаў у шэрую безлікую масу пад гучнай назвай „савецкі народ".

(Працяг будзе)

[1] Партыйны архіў Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ, ф. 4, воп. 2, спр. 8, стар. 1.
[2] Запіс размовы з І. Ф. Клімавым, зроблены 18 верасня 1979 г. Ва ўладанні аўтара.

КАБ ВАДА БЫЛА ЗДАРОВАЙ

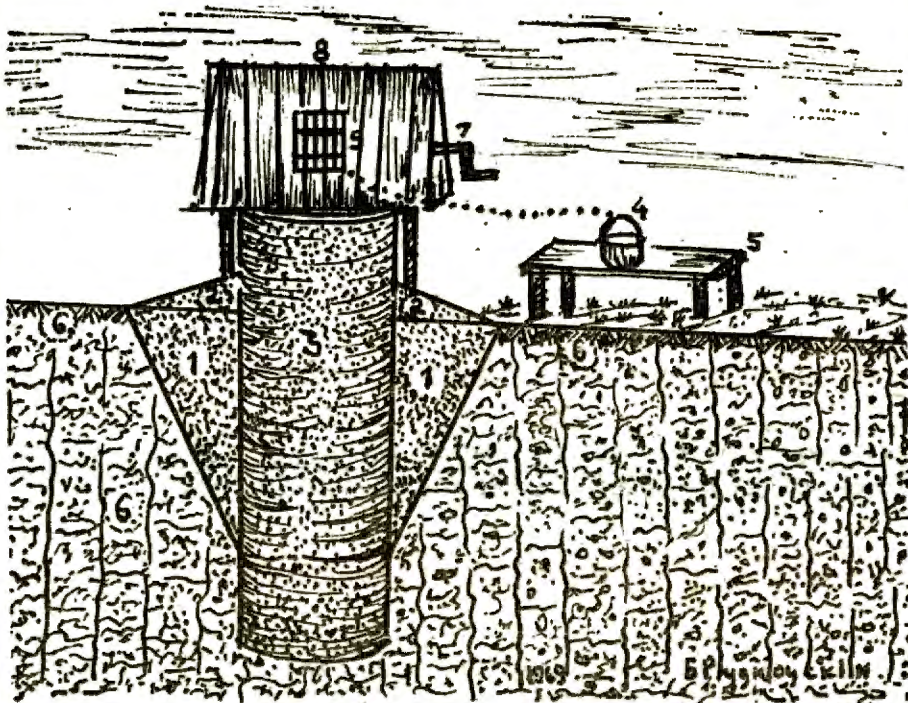
Я вельмі люблю сялянскую сядзібу. Там захоўваецца беларуская мова, культура, звычаі ды ўся наша этнаграфія — там. І хочацца мне, каб і людзі на сяле мелі здаровую, чыстую ваду ў сваіх калодзежах, часта такіх прыгожых. Без вады няма жыцця. І не кожны ведае, што ад якасці вады залежыць наша здароўе і наша даўгалецце.

Каб мець добрую ваду, трэба правільна будаваць калодзеж. Ад таго, як пабудуем калодзеж, залежыць якасць вады ў ім. У вадзе знаходзяцца розныя хімічныя злучэнні. Да найбольш важных можна залічыць карбанат кальцыя, вокісы жалеза і марганца. Асабліва шкоднае для арганізма вапна, якое адкладваецца ў крывяносных сасудах. Тады ўзнікае хвароба — склероз і павышаны ціск крыві. Вокісы і закісы жалеза ды марганца проста атручваюць арганізм.

Паглядзіце на малюнак. Так павінен выглядаць правільна пабудаваны калодзеж. Бетонны клін (1) упускаецца на глыбіню да 1,2 метра. Ён ахоўвае ваду ад забруджвання паверхоўнымі водными сцёкамі. Клін (2) — меншы, гэта наземная абудова круга, якая служыць таму, каб брудныя сцёкі не збіраліся вакол калодзежа. Круг (3) павінен быць упушчаны на 0,5 метра глыбей ад крынічнага струменя. Вядро (4) трэба ставіць на драўляную лаўку (5). Дах над калодзежам (8) шчыльна ахоўвае бетонны калодзежны зруб ад пылу, ападаючага лісця і іншага бруду. У калодзежным даху ёсць дзверцы (9).

Ваду трэба ачышчаць, нават тую з кранаў, бо і ў ёй ёсць шкодныя солі. Як гэта рабіць — напішу іншым разам.

Інж. Б. Рудкоўскін
Мал. аўтара

СЭРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, ужо пяць гадоў як я замужняя. Ёсць у нас трохгадовы сынок, а выйшла я замуж з вялікага кахання. Маю з мужам адзін клопат. Ён у мяне надта зайздросны і часамі патрапіць сапсаваць настрой нават у вельмі прыемных сітуацыях. Калі ідзем да кагосьці ў госці, дык заўсёды робіць мне ўвагі, што на таго глянула, таму ўсміхнулася, з тым загаварыла. Нельга ж быць у людзей як нейкі дзікун і, здаецца, дзеля таго людзі збіраюцца, каб пагаварыць і паўсміхацца. Мой муж, праўда, не звяртае мне ўвагі ўголас, але, калі заўважыць нешта такое, патрапіць на працягу цэлага вечара сядзець злосны, не адзывацца ні да мяне, ні да нікога. Аднойчы дык нават выйшаў з гасцей раней за мяне, і, хаця мяне правёў дахаты гаспадар, мне было вельмі непрыемна і крыўдна.

І здарылася нешта зусім неспадзяванае. Аднойчы ўначы зазвінеў тэлефон. Тэлефон у нас стаіць каля нашага ложка, і я спрасонку падняла трубку, бо мы ўжо спалі. У трубцы я пачула мужчынскі голас. Здавалася мне, што недзе я ўжо гэты голас чула, але чый ён — канкрэтна не магла ўспомніць. Голас сказаў: „Нічога не хачу ад вас, хачу пачуць толькі ваш голас!" Я яшчэ некалькі разоў паўтарыла „ало, ало", а голас паўтарыў тое, што сказаў за першым разам. Вядома, муж мой чуў усю гэту размову, бо тэлефон знаходзіўся вельмі блізка. І ад таго часу пачалося ў хаце пекла. Ён закідаў мне ўсё, што мог: што даю тэлефоны абы-каму, што маю нейкіх дзіўных, хамскіх знаёмых, што невядома адкуль яны ў мяне бяруцца і г.д. і т.п. Нічога не дапамаглі мае тлумачэнні, што тэлефона свайго я не мушу раздаваць нікому, бо дастаткова адкрыць тэлефонную кніжку, каб знайсці яго. Гаварыла, што не ведаю, каму гэта прыйшло ў галаву званіць уначы, каму захацелася раптам пачуць мой голас. Нічога не хацеў слухаць і нічаму не даваў веры. Мне здалося, што ён і сапраўды паверыў у тое, што гэта званіў нейкі мой каханак, які не мог быццам бы вытрымаць без мяне ўначы. Мой муж пачаў абзываць мяне рознымі словамі, а скандалы паўтараліся штодзень. Нарэшце я не вытрымала, сабрала такія-сякія рэчы, узяла, як кажуць, дзіця пад паху і паехала да бацькоў. І вось цяпер сяджу на вёсцы адна, а муж мой застаўся ў горадзе. Бацькам праўды не сказала пакуль што, а толькі паведаміла ім, што вырашыла пару месяцаў пасядзець у іх з дзіцём, бо ў горадзе ўсё цяпер надта дарагое і не хапае грошай на жыццё. Што рабіць далей — не ведаю. Мой муж не адзываецца і не прыязджае да нас. А я ж яго так кахаю і не хацела б разводзіцца з ім ніколі.

Ганна

Ганна! Тое, што твой муж зайздросны, не сведчыць надта кепска аб ім. Значыцца, усё ж кахае. Дрэнна гаворыць за яго тое, што гэтая зайздрасць выліваецца ў яго, далікатна кажучы, неэлегантным спосабам. Ён абзывае цябе, не дазваляе ўсміхнуцца да чалавека, дык чаго ж тады наогул сустракацца з людзьмі... Ён патрапіць табе атруціць кожную гасціну, кожнае выйсце ў свет. Я так зразумела, што ты не працуеш, бо выхоўваеш дзіця, і таму магла выехаць на вёску. Лічу, што твой муж яшчэ да вас прыедзе. Калі кахае, дык мусіць прыехаць. Ты толькі не хвалюйся. Мяркую, што варта яму ўсё гэта дараваць, але патрабуй на будучыню, каб змяніў свае погляды на справу кахання. Зрэшты, з часам яго зайздрасць будзе змяншацца па меры таго, як будзеце вы старэць і як будуць гаснуць вашы пачуцці.

Сэрцайка

НАША ПОШТА

Суполка Беларускага народнага фронту за перабудову „Адраджэнне" філалагічнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя С. М. Кірава звяртаецца да чытачоў „Нівы", да ўсіх тых, хто цікавіцца гісторыяй беларускай культуры, сучасным днём Савецкае Беларусі, беларускай мовай і літаратурай з прапановай завязаць перапіску. Мы, віцебскія студэнты, зацікаўлены ў тым, каб мець шмат сяброў па перапісцы.

Вось некаторыя адрасы членаў нашай суполкі:

210022, г. Віцебск, вул. Чкалава, 18-1-108, Іваноўскаму Юрыю.

210001, г. Віцебск, вул. Рэвалюцыйная, д. 9, кв. 3, Сьцяпанаву Юрыю.

210026, г. Віцебск, вул. Леніна, д. 28, кв. 16, Феньчанку Віталію.

КУХОННЫЯ ЗАГАДЫ

ЦЫБУЛЬНЫ СУП — СВЯТОЧНЫ

На паўкілаграма цыбулі трэба ўзяць 5 дэкаў масла ці маргарыну, 1 л булёну, 2 лыжачкі цукру, паўшклянкі сухога белага віна, 4—5 кавалкаў батона, 5 дэкаў галандскага сыру, соль, перац.

Цыбулю дробна пасячы і тушыць на масле. Заліць булёнам і варыць пад крышкай на малым агні 20-25 мінут. Пасаліць, дадаць змелены перац і крыху падсмажаны цукар, перамяшаць, уліць віно. Усыпаць свежа падрыхтаваныя грэнкі з булкі, пасыпаныя жоўтым сырам. Запякаць у духоўцы 15 мінут.

ЧЫХІРТМА (ГРУЗІНСКІ СУП)

На 3 вялікія цыбуліны трэба ўзяць 3 лыжкі масла, лыжку мукі, 2 яйкі, вінны воцат, перац, карыцу (цынамон), сок са свежага лімона, зеляніну пятрушкі, соль, 1,5 л курынага булёну.

Дробна нарэзаць цыбулю, усыпаць яе ў каструльку, дадаць лыжку масла і тушыць. Калі цыбуля будзе мець залацісты колер, уліць булён і варыць 5—10 мінут. Дадаць муку, размешаную з невялікай колькасцю булёну, і вінны воцат, карыцу, перац і соль і варыць яшчэ 15 мінут. Зняць з агню, дадаць збітыя з невялікай колькасцю булёну яйкі. Перад падачай дадаць сырое масла і пасечаную зеляніну пятрушкі. Запраўіць лімонным сокам.

СУП З СЭЛЕРАЎ І ЯБЛЫКАЎ

На суп бярэм сэлер сярэдняй велічыні, 2—3 яблыкі, 4 лыжкі масла або маргарыну, 1 л булёну, паўшклянкі смятаны, лыжачку крухмалу, лыжачку лімоннага соку, крыху мускатнага арэха (галкі мушкаталовай), кілішак белага сухога віна, пучок зялёнай пятрушкі, соль.

У каструльцы разагрэць масла, усыпаць у яго абабраныя і сцертыя на бурачанай тарцы сэлер і яблыкі (гэтых прадуктаў павінна быць аднолькавая колькасць) і тушыць мінут 10. Пасля таго ўліць булён і варыць на малым агні каля 15 мінут. Зняць з агню, запраўіць смятанай, размешанай з крухмалам, і закіпяціць. Дадаць солі, лімоннага соку са свежага лімона, віна, мускатнага арэха (галкі мушкаталовай), пасыпаць дробна пасечанай зялёнай пятрушкай.

ЛІМОННЫ СУП

На 25 дэкаў ялавічных касцей (могуць быць цялячыя) дадаць адну цыбуліну, порцыю валашчыны, кубачак смятаны, 1 вялікі лімон, кубачак рысу, соль, жаўток, паўтара літра вады.

Косці, ачышчаную валашчыну і цыбулю заліць вадой і варыць каля 40 мінут. Адвар працадзіць, пасаліць па смаку, дадаць смятану і сыры жаўток. У гарачы суп дадаць крыху сцертай з лімона скуркі (але не больш, чым паўлыжачкі) і сок з цэлага лімона. Падаваць з рысам, які трэба зварыць раней і так, каб быў сыпкі.

Гаспадыня

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У канцэрце „Сустрэча з беларускай песняй", які адбыўся 24 лістапада ў Галоўным праўленні БГКТ у Беластоку, выступіў калектыў акардэаністаў. Працуе калектыў пад кіраўніцтвам настаўніка Сцяпана Копы. У калектыве граюць: Паўлік Туркоўскі, Януш Радзівонскі, Адам Врубель, Паўлік Гап, Адам Рошка і Крыштоф Давідзюк. Фота Яніны Чэрнякевіч. (Аб канцэрце чытай у „Ніве".)

РЫХТУЕМСЯ ДА ЁЛКІ

Ганна Іванова

Пачатак у папярэднім нумары

БУЛЬБІНКА
Толькі,
Саўка,
ты спачатку
адгадай маю загадку.
Чыю любіш кашку?
Чыю любіш казку?
Чыю любіш ласку?
Хто
для цябе,
для братоў,
для сястрычкі
цэлае лета вязаў рукавічкі?
Хто пірог пячэ на свята?
Каго
слухаюцца
мама і тата?
САЎКА *(шэптам)*
Дзеці!
Мне дапамажыце!
Адкажыце!
Падкажыце!
(Прыслухоўваецца да падказак і адказвае.)
Цы-бу-лю!
КАЗА
Ха-ха-ха!
Слухаюцца цыбулю!
САЎКА
(Падумаўшы, пачасаў патыліцу)
Не!
Я... гэта...
не цыбулю...
Я хацеў сказаць:
ба-бу-лю.
О! Бабуля мяне паважае!
За маё паслушэнства
мне дагаджае!
Бо ўнук я —
не добры!
Не! Не добры!
Я ўнук — выдатны!
Мяне бабуля гэтак шануе —
адными пірагамі частуе!
БУЛЬБІНКА
А мы зараз перакананемся,
як у бабулі тваёй запытаемся!
(Выходзіць бабуля. Адразу ж хапае Саўку за вуха.)
БАБУЛЯ
Хто акно пабіў,
на ката зваліў?
Хто смятанку злізаў
і на брата сказаў?
Хто тэлевізар паламаў?
Хто пяць двоек атрымаў
і свой дзённік
у макулатуру здаў?
САЎКА
Ой, бабулечка,
пусці!
Трэба ў школу мне ісці!
Дай ты мне падсілкавацца —
пірагом пачаставацца!
БАБУЛЯ
Ты ў мяне
пачастунку атрымаеш,
як бярозавай кашы
паспытаеш!
(Бабуля пайшла. Раптам Каза пачынае плакаць.)
ЖЫТНЁВЫ КАЛАСОК
Што ты, Каза, зажурылася?
Раней ты жыла — весялілася!
А зараз у бубен
не б'еш, не скачаш!
А зараз ты горка плачаш!
Мо, Козачка, ты захварэла —
замнога канюшыны паела?
(Каза горка плача. Саўка дражніць яе і скача.)
САЎКА
Крыкса!
Плакса!
Чорная вакса!
Наплачу ў кош!
Прадам за грош!
Крыкса! Плакса!
Чорная вакса!
БУЛЬБІНКА *(з дакорам)*
Саўка!
Сорам! Сорам!
(Гладзіць Казу па галаве.)
Скажы, Козачка,
скажы рагатая,
Чаму ты сёння на слёзкі
багатая?
КАЗА
Ой, як горка!
Ой, як горка!
Ой, як сэрцайка баліць!
Бо ні Юзік, ні Рыгорка
малака не хочуць піць!
Налілі Сцяпанку —
ён адсунуў шклянку.
І малая Любачка
не дапіла кубачка.
Карова з гора пайшла таніцца.
І я не магу не журыцца!
ЖЫТНЁВЫ КАЛАСОК
Бульбінка!
Бяжы да вады!
Адгавары карову ад бяды!
(Бульбінка пабегла.)
Не журыся, Каза!
Тутэйшыя дзеці
любяць малако
больш за ўсё на свеце!

(Працяг на стар. 10)

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

КАТОК — ЗАЛАТЫ ЛАБОК
Беларуская народная казка

Жыў дзед з бабай. Былі яны вельмі бедныя: ні насіць няма чаго, ні варыць.

Баба кажа:

— Вазьмі, дзеду, тапарок, паедзь у лясок, ссячы дубок, завязі на рынак, прадай і купі гарчык мукі. Спячом хлеб.

Сабраўся дзед, паехаў у лясок, пачаў секчы дубок.

Выскачыў з дубка каток — залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

— Дзед, дзед, што табе трэба?

— Ды вось, каточак, мой галубочак, паслала мяне баба ссекчы дубок, завезці на рынак, прадаць і купіць гарчык мукі на хлеб.

— Едзь, дзед, дахаты: будзе ў вас мука!

Прыехаў дзед, а ў яго мукі повен засек!

Спякла баба хлеб, сама наелася, дзеда накарміла ды кажа яму.

— Не шкодзіла б цяпер і заціркі наварыць. Ды солі няма. Вазьмі, дзеду, тапарок, паедзь у лясок, стукні ў дубок, ці не выскачыць каток — залаты лабок: папрасі ў яго солі.

Узяў дзед тапарок, паехаў у лясок, стук у дубок!.. Выскачыў каток — залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

— Дзед, дзед, што табе трэба?

— Ды вось, каточак, мой галубочак: хлеб ёсць — солі няма.

— Едзь, дзед, дахаты: будзе соль!

Прыехаў дзед, а ў яго солі дзежка стаіць.

Наварыла баба заціркі, сама наелася, дзеда накарміла ды кажа яму:

— Не шкодзіла б цяпер і капусты паспытаць. Вастры, дзеду, тапарок, едзь у лясок, стукні ў дубок, ці не выскачыць каток — залаты лабок: папрасі ў яго капусты.

Навастрыў дзед тапарок, паехаў у лясок, стук у дубок!.. Выскачыў каток — залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

— Дзед, дзед, што табе трэба?

— Ды вось, каточак, мой галубочак: хлеб ёсць, соль ёсць — капусты няма!

— Едзь, дзед, дахаты: будзе капуста!

Прыехаў дзед дахаты, а ў яго капусты поўная кадушка! Баба кажа:

— Ай, як добра! Вось каб цяпер яшчэ сальца... Мы б з табою капусты наварылі, сальцам закрасілі б. Не палянуйся, дзеду: вазьмі тапарок, паедзь у лясок, стукні ў дубок, ці не выскачыць каток — залаты лабок: папрасі ў яго сальца.

(Працяг на стар. 10)

А. Паскробышаў

ГРОНКА РАБІНЫ

Хочацца Толіку прабегчыся па першым снезе, ды вось толькі бабуля, як назнарок, ніяк не прышые рукаў да яго футрачкі. І — хочаш не хочаш — даводзіцца чакаць хлопчыку, зайздрасна пазіраць у акно, за якім усё бялютка-бялютка — стрэхі, дрэвы, хмызы. Ноччу выпаў першы снег. Надзеў на слупы платоў пульхныя шапкі, зрабіў, каб усім было цёпла.

А тым часам бабуля каторы раз спрабуе ўцягнуць нітку ў іголку, але ў яе нічога не атрымоўваецца.

— Унучак, дапамажы ты мне, калі ласка, нешта я дрэнна бачу ўжо.

Вочы ў Толіка — ого! Не паспела бабуля і азірнуцца, як Толік падае ўжо ёй іголку з даўжэзнай, бо сам адкусваў, ніткай. Бабуля бярэцца за работу, добрыя зморшчынкі ля яе вачэй разгладжваюцца, і за працай яна не заўважае, як унук хуценька сцягвае з крэсла бабульчыну кофту і выбягае за дзверы.

Вецер у тую ж хвіліну паказаў, што ён моцны: штурхануў хлопчыка ў спіну, ледзь толькі той апынуўся на вуліцы. Нідзе аніводнага следу... І не заўважыў хлопчык, як ён апынуўся каля рабіны, што стаіць ля варот дзядзькі Хведара. Гронкі яе толькі потым пацямнеюць. Таты, калі возьмецца мароз. Пакуль што яны хаця і прывялыя, але чырвоныя-чырвоныя. Як снегіры. Ну, нельга ж не дастаць такое дзіва! Толік пацягнуўся раз-другі, каб сарваць чырвоную гронку рабіны, якая, здавалася, вісіць зусім нізка над галавой. Але дзе там!

Пазайздросціў Толік чырвонагрудай птушцы, якая сядзела на галінцы, як жывая гронка, і спакойна дзяўбла рабінавыя ягады, такія прыгожыя і, здаецца, вельмі смачныя.

— А хто гэта на цябе бабуліну кофту надзеў? — пачуў Толік раптам голас дзядзькі Хведара, які стаяў на ганку.

— А... Гэта я сам, — разгублена адказаў хлопчык і зноў пераводзіць позірк на рабіну, дзе сядзіць птушка.

— Вунь што цябе цікавіць?! Яна кожную раніцу наведвае мяне, ніякай абароны няма, — працягвае дзядзька Хведар, закасваючы рукавы кофты хлопчыку. — А зараз хуценька дадому! — ужо стражэй кажа ён.

Але хлопчыку зусім не хочацца ісці адсюль. Тады дзядзька Хведар зрывае самую вялікую прыгожую гронку рабіны і падае Толіку:

— Гэта табе, бяры.

Вочы хлопчыка заблішчэлі, і ён не ўтрымаўся, каб не пакаштаваць ягадку. Кірпаты нос яго адразу ж зморшчыўся — і кіславата, і гаркавата, а такая ж гожая! Дзядзька Хведар засмяяўся.

— Толік, унучак, дзе ж ты падзеўся? — пачуўся бабульчын голас. — Толік!

Хлопчык хуценька пабег да бабулі і працягнуў ёй рабінавую гронку.

— Бабулька, не сварыся, я толькі на хвіліначку бегаў да дзядзькавай рабіны па падарунак для цябе! Ты не сярдуй!

Бабуля лагодна ўсміхнулася.

— То дзякуй. Гэта вельмі прыгожыя і смачныя ягады ўзімку, як падмерзнуць. Але ж трэба і апранудца, тады можаш і пагуляць крышку. — Бабуля памагла хлопчыку надзець футрачку. — Ягады хай мерзнуць, а табе не трэба.

Вершы Віктара Шведа

СЯРОЖКУ ГРЫМІЦЬ У ЛОЖКУ

Шалее ноччу бура,
І гром і бліскавіца,
Мярцвее ажно скура,
Хлопцу ніяк не спіцца.

— Вазьмі мяне, мамуся, —
Будзіць маму Сярожка, —
Бо сам я спаць баюся,
Грыміць у маім ложку.

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Мы, вучні трэцяга класа школы ў Храбалах, вельмі любім чытаць „Ніву", а асабліва „Зорку".

Наша школа вялікая, новая! У ёй вучыцца 150 дзяцей.

Нядаўна адбыўся ў нас у школе дэкламатарскі конкурс беларускіх вершаў. Першае месца заняла Кася Коршак і Марта Мрачынская, а другое — вучаніца нашага класа Марта Аляксеюк.

Некалькі дзён таму у нас быў бацькоўскі дзень. Наша выхавацелька расказала нашым мамам і татам пра паводзіны і вучобу кожнага з нас. Лішне не наракала на нас і не скардзілася.

Дарагая „Зорка"! Мы вельмі любім маляваць. Неўзабаве вышлем Табе нашы малюнкі.

З прывітаннем
вучні трэцяга класа школы ў Храбалах
(сем прозвішчаў).

(Працяг са стар. 9)

КАТОК — ЗАЛАТЫ ЛАБОК

Узяў дзед тапарок, паехаў у лясок, стук у дубок!.. Выскачыў каток — залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

— Дзед, дзед, што табе трэба?

— Ды вось, каточак, мой галубочак: просіць яшчэ баба сальца да капусты.

— Добра, дзед, едзь дахаты: будзе сала!

Прыязджае дзед, а ў яго сала кубелец!

Рады дзед і баба. Сталі яны жыць-пажываць, дзецям казкі казаць. І цяпер жывуць, хлеб жуюць, капустаю з салам закусваюць.

Вось вам казка, а мне абаранкаў вязка.

У апрацоўцы Алеся Якімовіча

(Працяг са стар. 9)

Болей, чым марожанае
і пепсі-колу!
Носяць збаночкі з малаком
у школу —
каб падсілкавацца
на перапынку.
(Прыбягае радасная Бульбінка.)
БУЛЬБІНКА
Ты таксама
перапыніся на хвілінку!
Карова тапіцца не будзе!
Карова пасецца на лузе!
САЎКА
Я вось таксама
люблю малако...
КАЗА
Саўка і дражніцца,
Саўко і хвалько...
А ўсё-такі
трэба адзначыць Саўку:
ён як п'е малако —
то просіць дабаўку!
(Саўка падыходзіць да Казы, пэўна, просіць у яе прабачэння.)
САЎКА *(усхліпваючы)*
Я гэтак хачу,
каб мяне любілі!
Я гэтак хачу,
каб мяне хвалілі
не за дабаўку,
а за добрыя ўчынкі.
Памажыце мне выправіцца,
хлопчыкі і дзяўчынкі!
КАЗА
Дапамогуць,
Савацей!
Толькі й сам ты папацей!
Не хлусі, не мані!
У падручнік зазірні!
ЖЫТНЁВЫ КАЛАСОК
Хочаш выпраўляцца —
трэба пастарацца!
БУЛЬБІНКА
І няма чаго баяцца!
КАЗА
Трэба нам ужо ў дарогу.
Дзякуй, госці, за падмогу!
Вы так дружна рагаталі,
нас так хораша віталі:
пляскалі ў ладкі,
адгадвалі загадкі,
на пытанні адказвалі.
САЎКА
І мне падказвалі!
ЖЫТНЁВЫ КАЛАСОК
І шкада, а ўсё ж —
бывайце!
БУЛЬБІНКА
Толькі нас не забывайце!
САЎКА
Дружна жывіце!
КАЗА
Хутка расціце!
ЖЫТНЁВЫ КАЛАСОК
Край свой любіце!
БУЛЬБІНКА
І не таму любіце,
што за ўсё цяплейшы
ці прыгажэйшы,
а таму любіце,
што за ўсё мілейшы,
за ўсё даражэйшы!

Заслона

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 90-А, кв. 2. Павел Сакольчык. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 27, кв. 14. Кірыл Ждановіч. 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 90-А, кв. 2. Аня Сакольчык. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 8, кв. 120. Лена Сяўбо. 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 25, кв. 51. Дзіма Кудзін. 8 клас.

* * *

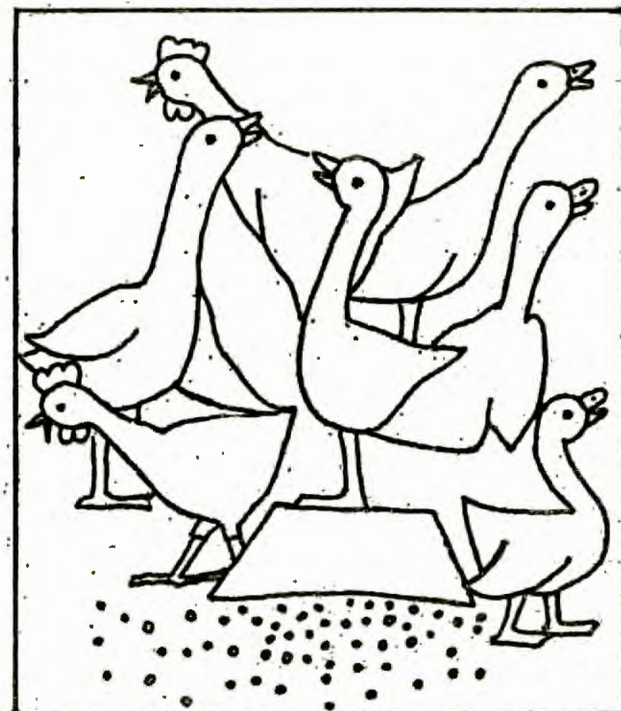
БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 1, кв. 16. Максім Краўцоў. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 21, кв. 41. Сяргей Латушкін. 8 клас.

* * *

БССР, 220007, г. Мінск-7, вул. Ляўкова 10, кв. 39. Ілона Майсеенка. 6 клас.

АДГАДАНКА

Каго спалохаліся гусі і куры, ды так, што аж перакулілі карытка? Паглядзі ўважліва на малюнак. Каб лягчэй было дадумацца, паспрабуй размаляваць карцінку каляровымі алоўкамі.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка"

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 15.12.1989

PROGRAM I

8.05 Muzyka, kl. II — Dźwięczne struny
8.35 Domator
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 Film fabularny
12.00 Spotkania z literaturą, kl. V — Najukochańsza Mamo moja
12.50 Przybysze z Matplanety — Matstraszydło
13.30 TTR — s. I. Matematyka — Nierówności stopnia pierwszego z jedną niewiadomą
14.00 TTR — s. I Historia — Polska Kazimierza Wielkiego
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Problemy zdrowia współczesnego człowieka
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.55 Program publ.
18.25 Rzeczpospolita samorządna
18.45 Weekend w „Jedynce”
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz”
19.30 Wiadomości
20.05 Akademia Filmowa: „Arszenik i stare koronki” — komedia prod. amer.
22.00 Sport
22.10 Kontrapunkt
22.40 „Kwadratura koła” — film dok. ang.

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Wzrockowa lista przebojów M. Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 Program public.
18.50 Szansa
19.30 Dookoła świata: „Nad Sudanem”
20.00 Program rozrywkowy
20.50 Brawo
21.30 Panorama dnia
22.00 Kino antypodów: „Z dnia na dzień” — film australijski
23.35 Komentarz dnia

SOBOTA 16.12.1989

PROGRAM I

7.00 TTR — s. III Matematyka — Parabola
7.30 TTR — s. III Współczesne życie kulturalne
8.00 Tydzień na działce
8.20 Na zdrowie
9.00 „Drops” — mag. dla dzieci i młodzieży
10.30 DT — Wiadomości
10.40 Filmowe podróże po świecie: „Cesarz” — film dok.
11.20 Zdrowie
12.00 Laboratorium
12.30 Telewizyjny Koncert Życzeń
13.00 Prezydenci
13.30 Tel. Teatr Prozy: J. Iwaszkiewicz — „Opowiadanie z kotem”
14.10 „Żyć” — magazyn ekologiczny
14.30 Program public.
15.15 Filmy o miłości: „Do widzenia, do jutra” — film fab. polski
16.40 „Flesz” — magazyn muzyki rozrywkowej
17.15 Teleexpress
17.30 Próba zapisu — program public.
18.30 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt
19.30 Wiadomości
20.05 Film fabularny
21.35 Sport
22.55 Tydzień w polityce
23.05 Napisz proszę — Halina Frąckowiak
0.50 Kino Sensacji: „Szybki jak błyskawica” — film franc.

PROGRAM II

13.15 Konkurs 5 milionów
14.00 Bariery
14.25 Blok programów oświatowych
16.25 Studio Sport
16.55 Program dnia
17.00 Z batutą i humorem
18.00 Program lokalny
18.30 „Montgomery Clift — książę” — film dok
19.30 „Tajlandia” — pr. dok.
19.55 Filharmonia „Dwójki”
21.30 Panorama dnia
21.45 „Bogate biedactwo, czyli historia życia Barbary Hutton” — serial
22.35 Jacek Stwora — „Co jest za tym murem”
22.55 Komentarz dnia

NIEDZIELA 17.12.1989

PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.20 Notowania
7.45 Po gospodarsku
8.15 Tydzień
8.55 Program dnia
9.00 Dla młodych widzów: Teleranek
10.30 DT — Wiadomości
10.35 „Jim Henson przedstawia świat teatru lalkowego” — film ang.
11.40 „Morze” — magazyn
12.00 Poranek symfoniczny WOSPRi TV
13.00 Teatr Młodego Widza: A. Maleszka — „Mechaniczna Magdalena”
14.00 Telewizyjny Koncert życzeń
14.45 Pieprz i wanilia: „Z wiatrem przez świat — Gdzie ananas dojrzewa”
15.25 Antena
15.35 „Panna dziedziczka” — serial braz.
17.15 Teleexpress
17.30 Tel. Teatr Rozmaitości: Jana Dudkova — „Arabeski”
18.35 Agromarket
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 „Dekalog, dwa” — film polski
21.05 Memento grudniowe
21.50 „7 dni — świat”
22.20 Sport

PROGRAM II

9.15 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
9.50 Film dla niesłyszących — „Dekalog, dwa”
10.50 Krótkofalowcy
11.20 Lokalny koncert życzeń
11.45 „Jutro poniedziałek”
12.15 Powitanie
12.20 Polska Kronika Filmowa
12.30 100 pytań do...
13.10 Requiem Verdiego w Łodzi
13.25 „Polacy” — film dok.
14.10 Kino Familijne: „Chata wuja Toma”
15.10 Podróże w czasie i przestrzeni: „Wędrówki ludów nad Pacyfikiem”
16.10 Być tutaj — gawęda prof. W. Zina
16.25 Program filmowy
17.00 Studio Sport
17.30 „Bliżej świata — przegląd telewizji satelitarnych
19.00 Wywiady Ireny Dziedzic
19.30 Galeria 37 milionów
20.00 Studio Sport
21.00 Piosenka literacka, poezja
21.30 Panorama dnia
21.45 „Wojna i pamięć” — serial USA
22.45 Akademia wiersza
22.50 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 18.12.1989

PROGRAM I

13.30 TTR — s. I Nasze spotkania — Przed egzaminem
14.00 TTR — s. I Chemia — Dysocjacja elektrolityczna
14.30 TKR — Szklarniowa uprawa ogórków na słomie (1)
15.00 Muzyka, kl. II
15.30 NURT — Rozmowy o kulturze
16.25 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Luz” — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
17.55 Wędrówki dalekie i bliskie: „Tripolitania” — film prod. UNESCO
18.45 „10 minut”
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i w Senacie
19.30 Wiadomości
20.05 Teatr TV: Oskar Wilde — „Wachlarz Lady Wihdermare”
22.05 Sport
22.15 „Obok nas” — reportaż
22.35 „Wódko, pozwól żyć...”
23.05 DT — Echa dnia
23.25 Język francuski (2)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (10)
17.25 Program dnia
17.30 Antena „Dwójki” na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna-polszczyzna
18.00 Program lokalny
18.30 Czarno na białym — przegląd PKF
19.10 Program muzyczny „70-lecie Opery Poznańskiej”
20.00 Auto-Moto Fan Klub
20.30 Film dok.
21.15 Gawędy Juliusza Lubicz-Lisowskiego
21.30 Panorama dnia
21.45 Biografie: „Rubens — malarz i dyplomata (5 — ost.) — serial belg.
22.40 Komentarz dnia

WTOREK 19.12.1989

PROGRAM I

8.35 Domator — Rady na życzenie
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Oddajcie mi dziecko” (2) — film prod. USA
11.10 Od Wersalu do Poczdamu — Nauka i kultura w II Rzeczypospolitej
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VII — A. Mickiewicz — Lata dzieciństwa, lata młodości
12.50 Spotkania z literaturą, kl. I lic. — W cieniu czarnoleskiej lipy
13.30 TTR — s. III Nasze spotkania — Kształcenie praktyczne
14.00 TTR — s. III Historia — Polski listopad (1)
14.30 TKR — Szklarniowa uprawa ogórków na słomie (2)
15.30 Kim być? — decyzje 15-latków
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci. „Tik-Tak”
16.50 „Cudowna podróż” — serial anim. prod. austriac.
17.15 Teleexpress
17.30 Spojrzenia
17.55 Klinika Zdrowego Człowieka
18.15 System
18.45 „10 minut”
19.00 Dobranoc
19.10 „Stop” — magazyn konsumentów
19.30 Wiadomości
20.05 „Oddajcie mi dziecko” (2) — film USA
21.45 Sport
21.55 Listy o gospodarce
22.30 Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej
23.25 DT — Echa dnia
23.40 Język rosyjski (10)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (10)
17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna
18.50 Studio „Solidarność”
19.30 „Kolorowy zawrót głowy” — magazyn narciarski
20.00 Rozrywka
21.00 W kręgu sztuki: „Dzieje fotografii” (11) — serial dok. ang.
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio im. Karola Irzykowskiego „Wigilia” — film polski
22.50 Komentarz dnia

ŚRODA 20.12.1989

PROGRAM I

8.05 Przez lądy i morza — Oaza wśród lodów
8.35 Domator — Nasza poczta
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Niespotykanie spokojny człowiek” — film TP
10.20 Domator — Przyjemne z pożytecznym
11.10 Drogi do niepodległej
12.50 Spotkania z literaturą, kl. III lic. — Stanisław Wyspiański
13.30 TTR — s. I Fizyka — Praca i energia. Moc (2)
14.00 TTR — s. I Mechanizacja rolnictwa — Budowa i działanie silników z zapłonem samoczynnym
14.30 TKR — Nie trujmy się
15.00 Muzyka, kl I — Na ile liczymy
15.30 NURT — Człowiek i jego świat wartości
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: „Kameleon”
16.50 Dla dzieci: Cojak — teleturniej
17.15 Teleexpress
17.30 Sensacje XX wieku
17.55 Telewizyjny Informator Wydawniczy
18.15 Dawniej niż wczoraj
18.45 „10 minut”
19.00 Dobranoc
19.10 Oferty „Pegaza”
19.30 Wiadomości
20.05 Wojna i film: „Krajobraz po bitwie” — film prod. pol.
21.50 Sport
22.00 Plus — minus — program publ.
22.30 Sprawa dla reportera
23.10 DT — Echa dnia
23.25 Język angielski (10)

PROGRAM II

16.55 Język francuski (2)
17.25 Program dnia
17.30 Galeria CIA
18.00 Program lokalny
18.30 Mowa kwiatów
19.00 „Hotel Zacisze” (10) — serial ang.
19.30 „Kenia” — pr. dok.
20.00 Klucz do nowej muzyki
21.00 Ze wszystkich stron — magazyn reporterów
21.30 Panorama dnia
21.50 „W labiryncie” — serial TP
22.20 „Telewizja nocą”
23.05 Komentarz dnia

CZWARTEK 21.12.1989

PROGRAM I

8.35 Domator — Nasza poczta
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Policjanci z Miami” — serial krym. prod. USA
10.50 Domator
11.10 Polska w latach międzywojennych — Orientacje i programy II Rzeczypospolitej
11.40 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VI — Mądrej głowie
12.30 TTR — s. III Mechanizacja rolnictwa — Mechanizacja zbioru zielonek na kiszonkę
13.00 TTR — s. III Spotkania z literaturą — Bohaterowie „Potopu”
13.30 TTR — s. II Produkcja roślinna — Biologia i wymagania uprawowe roślin strączkowych
14.00 TTR — s. III Produkcja zwierzęca — Lęgi i wychów ptactwa domowego
15.00 Rytmy ciała — Człowieku nie denerwuj się
16.10 Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: „Kwant” oraz film z serii: „Świat, w którym żyjemy”
17.15 Teleexpress
17.30 Kościoły garnizonowe — wojskowy program dok.
17.55 „Poza rok 2000” — film dok.
18.25 Magazyn katolicki
18.45 „10 minut”
19.00 Dobranoc
19.10 Interpelacje, cz. 1
19.30 Wiadomości
20.05 „Policjanci z Miami” — serial krym. USA
20.55 Interpelacje, cz. 2
21.35 Sport
21.45 „Pegaz”
22.30 Ring-Rock in gospel, cz. 2
22.50 DT — Echa dnia
23.10 Język angielski (40)

PROGRAM II

16.55 Język rosyjski (10)
17.25 Program dnia
17.30 Skarby kultury polskiej: „Modlitwa” — film dok.
18.00 Program lokalny
18.30 Wszystko co nasze... Pojednanie
19.00 Magazyn „102”
19.30 Zielone Kino: „Opowieści o rybach” — film przyrod.
20.00 Wielki sport
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Perły z lamusa: „Zakazana planeta” — film fab. prod. USA.
23.35 Komentarz dnia

Наш беларускі музей будуецца ● Інтэрв'ю з Інай Рытар з ЗША — студэнткай БДУ ў дваццатыя гады ● Як быць нацыянальным меншасцям? ● Біяграфія кс. Адама Станкевіча — у 40-вые ўгодкі яго смерці ● Каляндная аповесць ● Залатыя рукі бабкі Любы Лавіцкай ● У „Зорцы“ — вершы на навагоднюю ёлку ● Крыжаванка і гумар.

РАСПУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ“

Каваліха — слабы напітак з кавы.
Кадрыля — загадчыца аддзела кадраў.
Казанне — гадоўля коз.
Казачка — прастуда ў коз.
Казка — малая каза.
Казырок — спеў сучасных вакальна-музычных калектываў.
Каласавік — жнівень.
Калегія — сяброўства.
Канвалр — насільшчык конавак.
Каньяк — гадоўца коней.
Канюшына — падкова.
Капіталіст — банкнот.
Карабейнік — кат.
Карагод — гадавы крызіс.
Каракулі — расстрэл.
Каранацыя — страшны народ.
Кармушка — мухалоўка.
Карпаніна — Ніна-рыбалоўка.
Карэлія — турма.
Касцёр — шкілет.

„ядань“

ПАСТАВІЛІ І ПАСАДЗІЛІ

Каб кіраваць харчовым складам,
Шукалі доўга дабрадзея.
І вось паставілі Аўдзея,
Аформілі, як след, загадам.

— Ці выцягнеш? — Аўдзея запыталі,
Калі з пасадай віншавалі.
— Нічога, выцягну, — сказаў Аўдзей, —
Такіх, як вы, не падвяду людзей.

Чакаць нядоўга давялося,
Як ён сказаў, так і збылося.
Спачатку выцягнуў вяндліну,
Затым гавядзіну, свініну...

Пасля такія чуткі пра яго хадзілі:
Паставілі, а потым пасадзілі.

Сямён Пацёмкін

ПАДКІНЕМ ЁЙ УНУКА

— Дык сёння імяніны,
Як быццам бы, бабулі.
Мо штосьць купіць павінны,
На хвілю б заглянулі?

Параіў жонцы Косця:
— Ты вызваль сёння рукі.
Запрошаны ж мы ў госці.
Падкінем ёй унука.

Віктар Швед

НІЎКА

— *Доктар, адчуваю сябе цудоўна, ці гэта нармальна?*

СЕМНАЦЦАЦЬ НЕКАТОРНАГА

600
І ў шэрым жыцці гнездзяцца блакітныя птахі шчасця.
601
Некаторым здаецца, што наказ „адкрывай закрытае пры дапамозе галавы“ азначае „бі галавой у дзверы“.
602
Найлягчэйшае — пустое.
603
Калі прагнеш быць зненавіджаны іншымі, імкніся да таго, каб правы былі для іх абавязкамі.
604
Душа корміцца стравою „маю права“, цела ежай „маю абавязак“.
605
Голаду і сытасці не па дарозе.
606
Малая паўпраўда — дасканалая глеба для вялікай маны.
607
Усе пракуроры і суддзі павінны крыху пасядзець у турмах, у якія кіруюць прыгавораных.
608
На жаль, многія не разумеюць, што хлеб расце не толькі з зямлі, але і з працы.

Алесь Барскі

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:
Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.
У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.
Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2936.	Андрэй Лукашэвіч (Гайнаўка)	— 8000 зл.
2937.	Анна Шыманская (Орля)	— 5000 зл.
2938.	Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога“ ў Бельску-Падляшскім	— 5000 зл.
2939.	Працаўнікі Дзяржаўнай краёвай экспедыцыі ў Гайнаўцы	— 10000 зл.
2940.	Хор Гайнаўскага дома культуры ў Гайнаўцы	— 20000 зл.
2941.	Пятро Скепка (Гайнаўка)	— 3000 зл.
2942.	Уладзімір Суліма (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2943.	Мікалай Адамюк (Гарадок)	— 10000 зл.
2944.	Андрэй Вярэніч (БССР)	— 10000 зл.
2945.	Юры Зюзя (Варшава)	— 7000 зл.
2946.	Суполка БНФ „Адраджэнне“ (Віцебск)	— 450 зл.
2947.	Галіна Маліш (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2948.	Марыя Бжазоўская (Бельск-Падляшскі)	— 1200 зл.
2949.	Марыя Паўлючук (Беласток)	— 1200 зл.
2950.	Аляксандр Іваноўскі (Беласток)	— 5000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

АНЕКДОТЫ АБ СЛАЎНЫХ

Джорджа Бернар Шоў спытаў нейкі акцёр:
— Скажыце, калі ласка, якую ўзяць жонку?
— Ажаніцеся з жанчынай, у якой многа розуму, — сказаў Шоў, — а найлепш з такой, у якой розуму хопіць на дваіх.

* * *

Дыягена аднойчы ўкінулі ў кар'ер за тое, што пакрытыкаваў выступленне афінскага тырана. Праз нейкі час яго зноў паклікалі перад аблічча ўладара, а калі той пачаў прамову, Дыяген устаў з месца і накіраваўся да выхаду.
— А ты куды? — спыніўшы прамову, спытаў тыран.
— У кар'ер, — адказаў Дыяген.

* * *

Фрэдэрык Шапэн, яшчэ будучы дзіцём, меў даць канцэрт для сабраўшыхся дома гасцей. Маці апранула яго ў карункавы каўнерык, якім ён вельмі ганарыўся. Калі сыграў адзін з твораў, госці пачалі апладзіраваць, а ён сказаў маці: „Бачыш, мама, як твой каўнерык спадабаўся“.

* * *

Венгерскі паэт Шандар Пецёфі амаль заўсёды не меў грошай. Аднойчы трэба было яму пераехаць паромам на другі бераг ракі, але ён не меў чым заплаціць перавозчыку. Тады сказаў яму: „Дружа, перавязі мяне на другі бераг, а за ўзнагароду дам табе добрую раду“. Перавозчык згадзіўся, а калі даплылі ўжо да берага, Пецёфі сказаў: „Не рабі з нікім такога інтарэсу, як са мною, а толькі бяры, што табе належыцца, бо інакш нічога не заробіш“.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Мірaслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі“).

„Niwa“
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek w których nie ma Oddziałów RSW, a także osoby niepełnosprawne, bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na II kwartał 1990 r. upływa 20 lutego 1990 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty kwartalnej
Zam. 1732/89. Nakład 5.300. T-3.
doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch“. Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw. Warszawa, ul. Towarowa 28 Nr. konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

- prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy).
- rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach).
- prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach).

wynosi 3.250 zł + 1.300 zł za